

Møte fredag den 19. januar kl. 10

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr. 41):

1. Innstilling frå næringskomiteen om samtykke til at Norge deltar i EØS-komitebeslutning om innlemmelse av diversedirektivet (95/2/EF), fargestoffdirektivet (94/36/EF) og søtstoffdirektivet (94/35/EF) i EØS-avtalen (Innst. S. nr. 104 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 12 (2000-2001))
2. Referat

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamlings 2001-sesjon, første del, i Strasbourg, undertegnet av delegasjonens leder, stortingsrepresentant Tom Thoresen. Søknaden gjelder permisjon i tiden fra og med 23. januar til og med 25. januar for representantene Aud *Blattmann*, Annelise *Høegh*, Tomas *Norvoll*, Lars *Rise*, Jan *Simonsen* og Anita *Apelthun Sæle*.
- fra representanten Odd Eriksen om fødselspermisjon i tiden fra og med 23. januar til og med 5. februar.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Disse søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Vest-Agder fylke: Rolf Terje *Klungland*
For Hordaland fylke: Kurt-Arne *Langeland*
For Nordland fylke: Bjørnar *Olsen* og Kari *Brudevoll*
For Oslo: Ann Kathrine S. *Tornås* og Anders C. *Sjaastad*
For Rogaland fylke: Torill Haaland *Horpestad*
3. Ann Kathrine S. *Tornås* innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Lars *Rise*.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for dagens møte – og anser det som vedtatt. Presidenten ber om forslag på settepresident.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tillater meg å foreslå Kenneth Svendsen.

Presidenten: Kenneth Svendsen er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Kenneth Svendsen anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

S a k n r . 1

Innstilling frå næringskomiteen om samtykke til at Norge deltar i EØS-komitebeslutning om innlemmelse av

diversedirektivet (95/2/EF), fargestoffdirektivet (94/36/EF) og søtstoffdirektivet (94/35/EF) i EØS-avtalen (Innst. S. nr. 104 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 12 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og 10 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 50 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Kristelig Folkeparti 20 minutter, Høyre 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjell Opseth (A) (ordfører for saka): I Noreg er vi svært opptekne av at maten vi et, skal vere trygg, og at vi ikkje skal stelle oss slik at folkehelsa kjem i fare. Dette er haldninga i alle parti, sjølv om ein har kome til ulike konklusjonar i denne saka. Rett nok går fleirtalet inn for å heve maksimumsgrensa for ulike tilsetjingsstoff. I nokon grad kan dette medføre auka helserisiko dersom norske produsentar hadde behov for å auke bruken av tilsetjingsstoff i dei produkta det gjeld. Det har næringa ikkje. Derfor vil hevinga av maksmalgrensa ikkje ha praktiske følgjer. Norske produkt blir som før, og importerte like eins. Situasjonen for folkehelsa blir som før. Vi tek folk si frykt for helserisiko på alvor.

Innstillinga vi i dag skal drøfte, er omfattande og omfangsrik. Bakgrunnen for dette er sjølv sagt at saka om dei såkalla matsminkedirektiva er politisk og i nokon grad fagleg omstridd. Komiteen har handsama saka grundig. Det er m.a. gjennomført ei omfattande open høyring der 14 ulike offentlege instansar og organisasjonar var innkalla. Her vart saka grundig drøfta og vurdert av landets fremste ekspertar på områda helse og mattryggleik.

Trass i dette er det hevda – og det vil nok også i dag bli hevda – at saka er handsama i eit tempo som er uansvarleg. Eg føler meg trygg på at dei standpunkta dei ulike partia gjev uttrykk for i innstillinga, hadde blitt dei same om vi hadde brukt ein eller to månader lengre tid på innstillinga.

Fleire regjeringar har freista å få EU til å akseptere at Noreg kunne få halde på dagens maksimumsgrenser for tilsetjingsstoff. Utgangspunktet var sjølv sagt at det ikkje skulle vere den minste tvil om at norske næringsmiddel var trygge og ikkje førte til auka helseskade.

Etter at EU-kommisjonen den 8. november 1999 avslø Noregs krav om å få halde oppe dei nasjonale reglane for dei aktuelle tilsetjingsstoffa, var det kun to alternativ igjen for norske myndigheiter: innlemme direktiva eller

leggje ned veto. Problemstillingane var derfor oversiktlege. Regjeringa Bondevik makta ikkje å få saka fram for Stortinget. Dette førte til tidstap. Det var regjeringa Stoltenberg som måtte skjere gjennom og få saka fremja.

Slik fleirtalet ser det, er det viktig å få fatta eit vedtak i saka før møtet i EØS-komiteen den 26. januar. At komiteen avgav ei førebels innstilling før møtet i EØS-komiteen den 15. desember i fjor, var også positivt.

Eg, som alle andre, har i lang tid registrert at matsminke-direktiva var oppfatta som politisk vanskelege. Det var derfor med blanda kjensler eg starta gjennomgangen av saka. Etter å ha lese proposisjonen og høyrte dei 14 instansane vi hadde på høyring, sat eg att med ei kjensle av at det ikkje var samsvar mellom støynivået og dei faktiske tilhøva.

For det første var ei svært omfattande tilpassing til dei aktuelle direktivas innhald gjennomført av regjeringa Bondevik i november 1999. For det andre må det vere mange som har oppfatta det slik at vi blir pålagde å auke bruken av tilsetjingsstoff til EUs nivå. Slik er det ikkje. Grensene for bruk av tilsetjingsstoff er maksimumsgrenser. EU stiller såleis ikkje krav om kor mykje nitritt, nitrat, azofarger eller cyklammat vi skal bruke. Kravet er at ein ikkje skal overstige visse mengder. Rett nok er desse grensene noko høgare enn dei vi har i Noreg i dag som maksimumsgrenser. Dersom norske produsentar hadde hatt behov for å auke og ville auke bruken av eitt eller fleire av tilsetjingsstoffa, ville dette i nokon grad ha ein viss helserisiko. Det trengst likevel eit etter måten stort inntak av eit produkt der tilsetjingsstoffa er nytta, før det medfører helseskade.

Diversedirektivet opnar for større tilsetjing av nitritt og nitrat i m.a. kjøttprodukt. Nitritt kan reagere med amin i næringsmidla og føre til at det blir danna nitrosamin, som er kreftframkallande. I Danmark er ein komen fram til at nitrosamin frå mat kan føre til 0,04-0,4 ekstra kreftdødsfall pr. million menneske pr. år. Dette må ein seie er ein låg risiko. Ein kunne lett nemne mange sider ved folks åtferd som kan føre til langt større helseskade.

Fargestoffdirektivet omfattar kunstige fargestoff i ulike produkt, som m.a. lettbrus. Desse kan forverre situasjonen for dei som har allergi. I Danmark reknar ein med at 0,1-0,2 pst. av dei danske barna kan reagere på azofargestoff. I USA reknar ein med at 0,01 pst. av folket er overfølsam for azofargestoff, i Sverige 0,04 pst.

Søtstoffdirektivet regulerer lovlege mengder søtstoff, som cyklammat, i næringsmiddel. I 1997-1998 utførte Statens næringsmiddeltilsyn ei ny og omfattande undersøking. Denne viste at sjølv om produkta hadde eit innhald av søtstoff i samsvar med direktivet, ville inntaket ligge innanfor tolegrensa, ADI, sjølv for storforbrukarar. Dette viser at EUs maksimumsgrenser etter dei tre direktiva ikkje fører til vesentleg auka risiko om dei mot alle solemerke skulle bli tekne i bruk i Noreg.

Den faktiske situasjonen er at det ikkje blir noka endring i bruken av tilsetjingsstoff i norskproduserte næringsmiddel. Næringsmiddelindustrien har klart gjeve uttrykk for at det ikkje er behov for å auke bruken av tilsetjingsstoff. Kan vi så stole på at dette blir situasjo-

nen? Eg meiner ja, ikkje minst fordi industrien ikkje har nokon grunn for å auke bruken av tilsetjingsstoff. Den treng ikkje auke bruken for at produkta skal vere haldbare. Det er ikkje økonomiske grunnar for det, fordi meir tilsetjingsstoff aukar kostnadene på produktet. Det er heller ikkje konkurransemessige årsaker, fordi forbrukarane raskt vil reagere med ikkje å kjøpe produkta til den eller dei produsentane som aukar bruken av tilsetjingsstoff.

Importerte produkt frå EU-land vil i framtida ha same mengd innhald av tilsetjingsstoff som i dag, og altså: I Noreg vil tilsetjingsmengda også vere som i dag. Og det er grunn til å understreke at i Sverige og Danmark har næringsmiddelindustrien ikkje auka mengda av tilsetjingsstoff til EUs nivå, noko som understrekar at det ikkje er noko pålegg frå EU om å auke mengda av tilsetjingsstoff. Auka helserisiko for det norske folket må ein med stor tryggleik kunne hevde at det ikkje blir om dei tre direktiva blir innlemma.

For å vere på den sikre sida har fleirtalet eit forslag der ein ber Regjeringa fremje tiltak for å betre merkinga også for næringsmiddel utan emballasje. Dessutan ber ein om at Regjeringa gjennomfører informasjonstiltak kring bruken av tilsetjingsstoff. Merkinga må utførast slik at forbrukarane lettare kan finne ut kva stoff dei ulike produkta inneheld. Eitt eller fleire E-nummer fortel folk flest særdeles lite. Blir merkinga og informasjonen god og lettfatteleg, kan vi oppleve at helsefaren blir mindre enn i dag. Forbrukarane kan gå over til produkt med mindre tilsetjingsstoff eller utan slike.

Så nokre ord om reservasjonsretten. Reservasjonsretten er ein del av EØS-avtalen og kan brukast. Det er likevel klart at ein skal vere særdeles varsam med å ta den i bruk. Det er grundig dokumentert gjennom handsaminga av denne saka at verknaden av å nytte reservasjonsretten er høgst usikker. Utgreiinga frå Stortinget sin utgreiingsseksjon synleggjer dette klart. Dei reint juridiske sidene av eit nei er slik sett usikre. Det er likevel grunn til å tru at vi ville kunne leve med dei mottiltaka som EU ville sette i verk med utgangspunkt i reine juridiske tolkingar av EØS-avtalen. Det som synest langt verre, er at ein ikkje har oversikt over den politiske dimensjonen ved å bruke vetoretten. Vi veit likevel at bruken av vetoretten vil påverke klimaet mellom EU og EØS-landa, og i verste fall kan det få konsekvensar for EU si haldning til EØS-avtalen. Det var truleg dette utanriksminister Vollebæk hadde i tankane då han den 28. januar 1999 under debatten om «utanriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk» uttalte følgjande:

«Jeg har i min redegjørelse understreket, og andre fagstatsråder har også understreket det, at vi selvsagt vil nytte andre muligheter før vi eventuelt bruker vetoretten, fordi vi alle sammen mener at den skal man bruke – jeg hadde nær sagt – i ytterste nødsfall.»

Ein må gjerne meine at innlemming av dei tre direktiva er eit vanskeleg spørsmål, men det er langt igjen til «ytterste nødsfall». Vi vil nok kunne få saker som er langt viktigare for Noreg, og vetoretten bør ein derfor ikkje bruke i ei sak som denne.

Alle som er politisk interesserte, veit at det er betre å vere med og påverke utviklinga enn å stå utanfor. Vi vil arbeide for «Mat for bedre helse», både norskprodusert mat og mat som er produsert i Europa. Derfor vil vi ikkje setje EØS-avtalen i fare.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg vil påstå at komiteen ikke fikk nok tid til å behandle denne saka, og at det norske samfunn heller ikke fikk nok tid til å gjøre den norske avveininga, for dette er også en intern norsk sak, ikke bare en utenrikssak. Poenget med disse stoffene som vi nå behandler, er jo å gjøre varene mer salgbare med hensyn til pris og presentasjon, som vi vet er veldig sterke mekanismer innenfor handel. Her er barn og unge viktige målgrupper for varer med bl.a. fargestoff. Vil denne merkinga som Arbeiderpartiet påstår skal hjelpe, hjelpe barn til å få større forbrukermakt i godtebutikken? Jeg tror ikke det.

Arbeiderpartiets hovedargument er avtalen med handelsnæringa, eller den forpliktende uttalelsen de har gitt. Hva ville Arbeiderpartiet ment om saka hvis næringsmiddelindustrien og bransjen ikke hadde forpliktet seg til å opprettholde norsk standard? Ville de likevel akseptert direktivet? Aksepterer de dette fordi det rammer så få mennesker, bare en liten prosent av folkemengden? Og er disse menneskene mindre verdt enn norske eksportmuligheter?

Kjell Opseth (A): Det kan gjerne hevdist at vi ikkje har brukt lang nok tid til å handsame denne saka. Men eg gjentek det som eg sa i mitt hovudinnlegg, at eg er aldeles viss om at hadde vi brukt aldri så lang tid, så ville ikkje standpunkta ha endra seg vesentleg. Ein har god oversikt over dei ulike sidene av saka, så sånn sett er det heilt forsvarleg det som har skjedd i denne samanhengen.

Men eg legg ikkje skjul på at ein også har skjegla til Noregs interesser i forhold til avtalen vi har med EU. Det er heilt openbert at det er viktig å syne at vi brukar dei mekanismene vi har i forhold til EU gjennom EØS-avtalen, og at vi ikkje unødig hindrar gjennomføring før andre utvegar er prøvde.

Så til spørsmålet om kva eg ville ha gjort dersom ikkje næringsmiddelindustrien og handelsnæringa hadde sagt at dei ikkje ville produsere eller omsetje med meir bruk av tilsetjingsstoffa. Då måtte ein kanskje ha funne på andre verkemiddel. For det er jo ikkje slik at alt er uttømt fordi om ein gjennom dette har kome til eit resultat. Det faktiske forholdet for oss etter at direktiva er innlemma, er at situasjonen er akkurat den same som før. Det bør vere nok for alle.

Morten Lund (Sp): Det plager Arbeiderpartiet at folk i Norge har det bedre enn folk i EU på mange områder, fordi vi ikke er medlem. De fordelene vi har, ønsker Arbeiderpartiet å fjerne en for en. Arbeiderpartiet vil ikke høre snakk om at norsk dyrehelse er bedre enn i EU, og de vil ikke at matvarer i Norge skal gi mindre helse-

risiko enn i EU. Det er det denne saken dreier seg om. Arbeiderpartiet vil fjerne alle gode argumenter mot norsk EU-medlemskap før neste EU-kamp.

Det er ikke omstridt at økt tilsetning av nitrat/nitritt gir økt kreftfare. EUs vitenskapskomite for matvarer sier at nitrosaminer er helsefarlig i en slik grad at det ikke finnes en sikker minstegrense. De ønsker null som grense, og sier at i hvert fall må maksimalgrensen reduseres sterkt.

Vårt helsetilsyn sier at vi for all del ikke må øke våre grenser. Det sier også Næringsmiddeltilsynet. Forbrukerne som vi har snakket med, sier det samme: Våre grenser må stå fast. Det har også Arbeiderpartiet sagt til nå. De sa det i Jagland-regjeringens tid. Nå sier Arbeiderpartiet at Rimi-Hagen og Rema-Reitan må ta over ansvaret, for de tør ikke. Senterpartiet sier at det er feigt og uansvarlig.

I Danmark stemte et enstemmig folketing imot disse direktivene da de var til behandling. Etter at de var vedtatt, gikk Danmark til rettssak i EU-domstolen. De bruker alle de muligheter de har som nasjon, og de har ikke den reservasjonsretten som vi har forhandlet oss fram til. De sier at det ikke er godt nok at industrien og handelen i Danmark sier det samme som vår industri og handel sier. De ønsker å ha andre regler og få lov til det.

Mitt spørsmål er da følgende: Hvorfor er nordmenns helse mindre viktig for Arbeiderpartiet enn danskenes helse er for sosialdemokratene i Danmark?

Kjell Opseth (A): Det er ikkje noko nytt at Senterpartiet bruker alle høve til å påverke vårt samarbeid med EU. For Senterpartiet ville det ha vore heilt flott dersom denne saka hadde ført til at heile EØS-avtalen gjekk i oppløysing. Eg ser ikkje bort frå at det ligg bak ein del av argumentasjonen som har vore ført frå Senterpartiet gjennom behandlinga av denne saka. Den bruken av sitat som Senterpartiet har gjennomført i denne innstillinga, er noko av det mest utrulege eg har sett i dei snart 20 åra eg har hatt tilknytning til dette huset. Eg er sikker på at dei som er siterte, føler eit sterkt ubehag, for det er berre den eine sida av det dei har uttalt, som er gjengjeven i innstillinga. Når det gjeld bruk av sitat, er dessutan det som Senterpartiet har gjort, langt på sida av § 18 i Stortingets forretningsorden.

Så til spørsmålet om dei grensene som er. Det er heilt openbert at hadde vi vore medlem av EU, så hadde vi hatt eit langt større høve til å handtere desse grensene enn vi har gjennom EØS-avtalen. Men det er vi altså ikkje, og det er mange som er medansvarlege for at så ikkje er tilfellet. Eit medlemsland har langt større høve til å påverke avgjerder i EU enn vi har gjennom EØS-avtalen. Det kan nok fleire enn eg underskrive på. Det er også gjengjeve i fleire av dei dokumenta vi har hatt i denne saka.

Lisbet Rugtvedt (SV): Representanten Opseth gikk langt i å si at bruk av reservasjonsretten i disse sakene vil kunne sette hele EØS-avtalen i fare. Dette virker underlig på bakgrunn av den bagatellmessige betydningen reservasjon tross alt vil få for EU. Å bruke reservasjonsretten i

disse sakene vil kunne ha stor betydning for enkelte mennesker i Norge, og innføring av disse direktivene vil kunne få stor negativ betydning for noen få mennesker i Norge. For norske produsenter vil det kunne få stor betydning om vi opprettholder det regelverket vi har. Men for EU kan dette umulig bety svært mye.

Mitt spørsmål er derfor: Har representanten Opseth, eller kjenner han til at Regjeringen har, sonderet det politiske terrenget i EU tilstrekkelig til å vite at bruk av reservasjonsretten vil erge EU i den grad at en vil kunne stille spørsmål ved hele EØS-avtalen?

Kjell Opseth (A): No er situasjonen den at om vi innlemmer disse tre direktiva og dermed aukar maksimalgrensene, vil det ikkje føre til at det blir meir tilsetningsstoff i norske produkt. Det er ikkje berre det at næringsmiddelindustrien har gjeve uttrykk for at dei ikkje vil, men dei har rett og slett ikkje nokon grunn til å gjere det, for dei vil kort og godt berre tape på det både økonomisk og i forhold til forbrukaren.

Så er spørsmålet om det er nok undersøkt kva reservasjonsretten, om vi brukte den, ville ha å bety for samarbeidet mellom EU og EØS-landa. Det er ikkje nokon særleg tvil om at det ville ha ein påverknad. Kva resultat det ville vere, er reint juridisk ei side, den politiske dimensjonen ei heilt anna. Og som utanriksminister Vollebæk sa i 1999, skal ein bruke reservasjonsretten i yttarste nødsfall. Det trur eg er eit godt utgangspunkt. Det er eit verkemiddel som er der, men då må saka også vere av ein slik storleik at ein finn det rett å bruke den og ta dei konsekvensane som då oppstår. Vi meiner at denne saka, som ikkje fører til noka endring for den norske forbrukaren, ikkje er ei slik sak.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Øystein Hedstrøm (Frp): Stortinget behandler i dag innlemmelsen av tre EU-direktiver om tilsetningsstoffer i matvarer i EØS-avtalen. Helsemessig sikkerhet står i fokus for debatten om EUs særdirrektiver om tilsetningsstoffer i næringsmidler, og det er kommet en god del protester i sakens anledning både fra forbrukere og organisasjoner.

Det er bestemmelsene om noen av de tillatte stoffer og mengdebegrensninger i EUs tilsetningsstoffdirektiver det er kommet reaksjoner på. Det er søtstoffet cyclamat, azofargestoffer og konserveringsmidlene nitrat og nitritt som trekkes fram, og som saksordføreren grundig behandlet.

Cyclamat er et kunstig søtstoff med sterk søtende virkning, og i Norge er cyclamat godkjent som bestanddel i bordsøtningmidler og i leskedrikker. EUs direktiver tillater at stoffet i tillegg kan tilsettes i f.eks. is, desserter, syltetøy, sukkervarer, sjokolade og bakerivarer. En viss andel av konsumert cyclamat omdannes av tarmbakterier til et stoff som kan gi testikkelskade og nedsatt sædkvalitet.

SNT utførte en undersøkelse av cyclamatinntaket i 1997. Undersøkelsen viste at noen få personer hadde inn-

tak over ADI, noe som skyldes stort forbruk av bordsøtningmidler i kaffe og te. Det kom også fram under den åpne høringen i næringskomiteen 11. desember at Norge og Skandinavia faktisk har et større forbruk av leskedrikker som inneholder kunstige søtningstoffer, enn ellers i Europa. Enkelte grupper, f.eks. unge jenter som ønsker å slanke seg, kan ha et stort forbruk og nærme seg ADI.

Regjeringen forsøker nå å få til en overgangsordning når det gjelder cyclamat. Det forholder seg slik at EUs egen vitenskapskomite har endret råd når det gjelder akseptabelt daglig inntak, og man ser for seg mulighetene til at EU i nær fremtid kommer til å sette ned dette. Fremskrittspartiet er enig i at man prioriterer å få til en overgangsordning på dette området, slik at Norge kan slippe å justere tillatt mengde opp for deretter å justere det ned igjen.

Det har vært ført en debatt om at EUs direktiver tillater mer omfattende bruk av fargestoffer, herunder de syntetiske azofargene, som pr. i dag bare har vært tillatt brukt i spesielle produkter som rognkjekskaviar, seilaks, brennevin og barmiks i Norge. EUs direktiv tillater at stoffene tilsettes f.eks. i brus, sukkervarer, iskrem, snacks, sauser og supper. Azofargestoffene kan utløse overfølsomhetsreaksjoner som astma, høysnue og barneeksem hos utsatte personer. Tatt i betraktning at det finnes alternative farger tilgjengelig på markedet, kan også nødvendigheten av disse stoffene diskuteres. Det er kanskje i forhold til azofargestoffene, hvor Norge har vært restriktiv siden 1978, da disse fargestoffene nesten ikke har vært brukt, og der EU nå åpner for bruk i veldig mange ulike produkter, at utfordringene kan bli størst. Det er stoffer som den norske befolkning generelt ikke har vært utsatt for tidligere. Derfor blir det viktig å følge utviklingene.

Innenfor rammen av det såkalte diversedirektivet, som bl.a. tar for seg antioksidanter, konserverings- og fortykningsmidler, åpnes det bl.a. for en større tilsetning av nitritt og nitrat. Stoffene benyttes som konserveringsmidler i visse kjøttprodukter, ost og sild. Det virker også fargestabiliserende og gir en spesiell smak i kjøttprodukter. Nitritt kan omdannes til nitrosaminer. Nitrosaminer kan føre til kreft hos mange forskjellige dyrearter, og man antar at dette også gjelder for mennesker. Jo mer nitritt, desto større er risikoen for at det dannes helseskadelige mengder nitrosaminer. Større mengder nitritt i kjøttprodukter kan dessuten skjule dårlig hygiene. Her foreligger det altså en mulighet for økt bruk av tilsetningsstoffer hvis det gir mulighet for økt konkurransedyktighet.

Til tross for at direktivene inneholder en del problematiske stoffer det er gitt eksempler på, har Fremskrittspartiet likevel stilt seg positiv til innlemmelse av direktivene i EØS-avtalen. Det hadde selvsagt vært ønskelig at EU hadde ligget på norsk nivå med hensyn til tilsetningsstoffer i mat. Men som partner i en internasjonal avtale er det mange hensyn å ta. I utgangspunktet skulle direktivene vært innlemmet allerede for fem-seks år siden. Og det er ikke mulig å opprettholde avvikende nasjonale bestemmelser. Norske helsemyndigheter vurderer også helse- risikoen som svært liten, selv om direktivene gjennom-

føres i norsk lovgivning. Det bør også tas med at Sverige og Danmark har hatt tilsvarende innvendinger mot disse delene av direktivene som Norge, men har nå gjennomført dem.

I debatten om EØS-avtalen blir det lagt vekt på at avtalen gav Norge vetorett mot nye EU-lover. Et norsk veto mot matsminkedirektivene kan likevel ikke anbefales, mener vi. Saken er ikke av så stor viktighet at vi kan risikere å svekke EØS-avtalen. Hvor stor risikoen er for alvorlige mottiltak fra EUs side hvis det kom et norsk veto, er det umulig å ha en sikker formening om. Men det er grunn til å tro at det ville fått betydelige konsekvenser. Flere land på innsiden av EU har som nevnt forsøkt å få til endringer uten å lykkes. Det er nesten utenkelig når f.eks. Sverige og Danmark som EU-medlemmer blir tvunget til å implementere, at utenforlandet Norge gjennom EØS-avtalen skulle få en bedre ordning. Derfor må vi nok regne med betydelige motreaksjoner fra EUs side. Det er Fremskrittspartiets vurdering.

Det vil være langt bedre å forsøke å påvirke. Vi forutsetter at norske myndigheter aktivt arbeider for at EUs regelverk forbedres slik at det i størst mulig grad blir i tråd med dagens norske praksis med hensyn til nitritt, nitrat og azofargestoffer. Flere EU-land har ønsker som går i samme retning som Norges. Derfor er det slett ikke urealistisk å kunne påvirke i dette spørsmål. Vi har i EØS-avtalen en påvirkningsmulighet gjennom vår deltakelse i mange av de komiteer som forbereder sakene. Det foreligger en viss mulighet til å delta i utviklingen av regelverk innenfor avtalens saksområder. Videre er spørsmålet om matsikkerhet, tilsetningsstoffer og merking på dagsordenen også i EU. Kommisjonen har nylig lagt fram en hvitbok om matvaretrygghet og varsler gjennomgang av de til sammen 17 direktiver på området.

Selv om denne saken er viktig, skal vi ikke overdrive konsekvensene av disse direktivene. Vi må være opptatt av mulighetene først og fremst, fremfor å se problemene. Det alt overveiende av norske næringsmidler produseres i Norge, og norske produsenter sier de vil opprettholde dagens norske praksis når det gjelder bruken av problematiske stoffer. I den åpne høringen før jul ble det gitt klart uttrykk for fra representanter for næringsmiddelindustrien og handelens organisasjoner at de ikke ønsker å endre dagens praksis, dvs. at bruk av azofargestoffer og nitrat og nitritt vil skje i tråd med de strenge regler som gjelder. Det bør i den sammenheng nevnes at kjedene er offensive og sterke i sitt fokus på trygg mat og forbrukerperspektivet. Det er ikke ønskelig å bidra til at den høye tilliten forbrukerne har til norske matvareprodukter skal svekkes. God informasjon til konsumentene er viktig og vil få økt betydning fremover. Det er mulig å påvirke slik at forbrukerne styres mot sunne matvarer. Når vi nå får et regelverk som innlemmer problematiske stoffer med høyere maksimalgrenser for tilsetning, er det viktig med en stor grad av åpenhet rundt disse spørsmålene. Informasjon og dialog vil stå sentralt. Fornuftig bruk av informasjon bl.a. gjennom merking av produkter vil gi forbrukerne større grad av trygghet. Det blir selvfølgelig en utfordring å få dette til og informere på en trygg og skikke-

lig måte slik at konsumentene får den nødvendige opplæring og kunnskap. Det gjelder spesielt utsatte grupper. Da er det liten grunn til å tro at markedet i noen særlig grad vil etterspørre et produkt som inneholder større mengder tilsetningsstoffer enn det som er tilfellet i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Johan J. Jakobsen (Sp): Vekslede regjeringer har lagt til grunn at en skal lytte til de faglige råd når det gjelder norsk matvaresikkerhet. I denne saken neglisjerer Fremskrittspartiet og flertallet de faglige vurderinger. Jeg viser da til hva Statens helsetilsyn har sagt, nemlig at det vedtak som Fremskrittspartiet vil stille seg bak i dag, er «et uheldig signal i forhold til den satsingen som finnes i Norge på kreftforebygging, allergi og trygg mat».

Jeg har lyst til å spørre representanten Hedstrøm om det ikke gjør inntrykk på ham at våre fremste faglige myndigheter i klartekst gir uttrykk for at dette er et vedtak som vil være uheldig både i forhold til bekjempelse av kreft og bekjempelse av allergi. Jeg vil tro at også en hardhudet politiker som Hedstrøm må reagere på det faktum at det her er gitt klare råd fra faglige myndigheter som går mot det standpunkt som Fremskrittspartiet vil innta ved avstemningen senere i dag.

Øystein Hedstrøm (Frp): Representanten Jakobsen var opptatt av de faglige råd. Jeg vil velge å svare på denne måten: Det blir det totale antallet innspill og summen av dem som vil være grunnlaget for vurderingen. Vi hadde en åpen høring, og der var jo en rekke faginstanser til stede, og det kom fram både pluss og minus. Jeg stilte selv en rekke kritiske spørsmål til forskjellige instanser, jeg var kanskje den i de tre partiene som nå står sammen, som stilte de mest kritiske spørsmål. Det gikk på om vi f.eks. kunne stole på industrien når det gjelder bruken av nitritt og nitrat i forbindelse med konkurranse spørsmålet, eller om de ville øke den. Det gikk også på azofargestoffene, som jo er relativt lite brukt i Norge, og at det kanskje er her de største utfordringene vil komme. Det gikk også på dette med cyclamat og at kunstige leskedrikker blir mer brukt i Norge, og at det her er lettere å nærme seg ADI på grunn av den store konsumpsjonen av dette. Men de svarene vi fikk, synes jeg var tilfredsstillende nok til at Fremskrittspartiet kunne legge seg på den linje å akseptere innlemmelsen av disse tre matsminkedirektivene. Og det var bl.a. svaret fra vår helseminister og departementet som var grunnlaget for det. Han sa helt klart at det ikke var noe grunnlag for å tro at disse tilsetningsstoffene ville bli mer brukt. Vi må også se på erfaringene fra våre naboland som har innlemmet direktivene, Danmark og Sverige. Der har man undersøkelser som klart viser at bl.a. azofargestoffene ikke har blitt mer brukt.

Leif Helge Kongshaug (V): I forhold til tilsetningsstoffer er det etter min mening to viktige prinsipp som bør ligge til grunn og også være overordnet andre moment, f.eks. internasjonale avtaler, og det er føre var-

prinsippet og folks trygghet i forhold til det som går på matsikkerhet.

Det har i ulike medier stått å lese uttalelser fra representanter for matvarekjedene som går på at de ikke kan begripe hvorfor maten skal sminkes mer enn tilfellet er i dag. Det skaper usikkerhet hos forbrukerne. De gir også uttrykk for at de ønsker renere varer. Forbrukersamvirket er også klare i sine uttalelser her. Jeg viser i den sammenheng til det Hedstrøm sa om at det ikke er mulig å avvike fra internasjonale bestemmelser på slike områder. Spørsmålet mitt til Hedstrøm blir da: Er hensynet til internasjonale avtaler viktigere for Fremskrittspartiet og representanten Hedstrøm enn ansvaret vi nasjonale politikere har for å skape trygghet for våre innbyggere med hensyn til kvaliteten på maten som tilbys i forretningene?

Øystein Hedstrøm (Frp): Når det gjelder dette om at internasjonale avtaler skulle være viktigere enn forbrukernes trygghet, vil det for alle partier selvfølgelig være en helhetsvurdering. Jeg vil bare minne om det som er sagt tidligere, nemlig at de grensene som settes, er maksimumsgrenser, og åpner muligheter for den enkelte nasjonalstat til å la de aktørene som er involvert i dette, legge seg på et lavere nivå.

Jeg ønsker å snu dette til noe positivt. Norge må gjennom de organene vi har tilgang til innenfor EØS-systemet, forsøke å påvirke. Vi vet jo også at EU og mange land der er opptatt av dette med matvaresikkerhet og setter stor pris på trygg mat. Det ser vi jo ute i Europa nå, der det i enkelte land nesten har oppstått en massepsykose på grunn av en del andre spørsmål, bl.a. om smitte osv. Og jeg tenker da spesielt på Frankrike. Så det er klart at hvis Norge kan komme med vektige standpunkter og argumentasjon, kan vi klare å påvirke forbrukerne og politikerne i disse landene når det gjelder å komme frem til gode løsninger innenfor det systemet.

Når det gjelder spørsmålet om Norges stilling i forhold til å nedlegge veto og bruke sin reservasjonsrett, er jeg enig med saksordfører i at det kun skal brukes i helt ekstreme tilfeller fordi vi i dag ikke har overblikk over de politiske konsekvensene av det. Så jeg synes – selv om det er både pluser og minuser i denne saken – at Fremskrittspartiet har falt ned på et fornuftig standpunkt.

Lisbet Rugtvedt (SV): Representanten Hedstrøm tok opp svært mange av de problematiske sidene ved de direktivene som vi behandler i dag, og jeg merket meg også under høringen at representanten Hedstrøm stilte mange gode spørsmål. En kan si mye om Fremskrittspartiet – og det gjør også SV ofte – men så lettskremte virker vanligvis ikke Fremskrittspartiet. Men her har de altså latt seg skremme til å bøye av for EUs krav om å innlemme direktivene.

Representanten Hedstrøm mente at det var viktig å påvirke EU. Dersom målet er å få EU over på den linjen vi i Norge i dag står for, vil det ikke da være en effektiv form for påvirkning om EFTA simpelthen sier at disse direktivene aksepterer vi ikke? Vi mener at EU heller må bevege seg i den retningen vi står for, fordi vi kan beleg-

ge godt faglig og dokumentere vitenskapelig at disse direktivene vil gi helsefarer.

Øystein Hedstrøm (Frp): Jeg tror ikke vi skal overdrive Norges evne i EØS-sammenheng til å sette makt bak krava. Dette med vetoretten har ikke vært prøvd tidligere. Når vi ser den utviklingen som skjer innenfor EU, der ikke noe tilsier at interessen for Norge vil bli større, men at man retter interessen østover først og fremst, kan vi ikke regne med at vi, hvis vi står på krava, skal få et særlig godt politisk gehør innenfor EU-systemet. Vi vet at Sverige og Danmark som er EU-medlemmer, og som står mer sentralt i dette enn Norge, ikke fikk unntaksregler. De har innlemmet matsminkedirektivene og har måttet akseptere dem som nasjonal lovgivning. Hva skulle da tilsi at Norge skulle kunne sette makt bak krava? Det har jeg vanskelig for å kunne se at vi skulle kunne oppnå særlig mye med. Men derimot ved å benytte oss av de organene innenfor EØS der Norge har tilgang, og gjennom faglige innspill tror jeg vi vil kunne oppnå en del resultater som vil gå i norsk retning. Det er også slik at vi etter hvert får mer kunnskaper om disse problematiske stoffene, og at både EU og Norge kan vurdere hva som skal være maksimalgrenser, på en helt annen måte enn det som gjøres i dag.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Randi Karlstrøm (KrF): Representanten Opseth mente at man har brukt nok tid, det hadde blitt det samme resultatet uansett. Jeg undrer meg litt over en slik holdning til Det norske storting. De som skulle på høring, fikk knapt en arbeidsdag til å forberede seg. Utenriksminister Jagland ville dra til Brussel med en ikke-avgitt komiteinnstilling. Dette synes jeg er liten respekt overfor Stortinget og de demokratiske prosessene som vi har tradisjon for å gjennomføre her i huset. Stortingsbehandlinga er ikke bare en «teknikalitet».

Det er en alvorlig sak vi har til behandling i dag. Vi skal ta stilling til svært viktige spørsmål. Det er spørsmål som på den ene siden dreier seg om helse og folks tillit til norske matvarer og norsk forbrukerpolitikk, og på den andre siden dreier det seg om oppfølging av EØS-avtalen. Siden EØS-avtalen ble innført i 1994, har ikke Norge noen gang brukt reservasjonsretten mot direktiv vedtatt i EU. Vi har ordrett lagt inn EU-regelverk i norsk regelverk. Saker har som oftest vært uproblematiske og hensiktsmessige, men ikke alltid, slett ikke.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å sikre EØS-avtalen som et godt grunnlag for vårt forhold til EU og EUs indre marked. Derfor anbefaler vi ikke bruk av reservasjonsretten uten at vi finner argumentene svært tungtveiende. Det har vi funnet i denne saken, og vi har med oss forbrukerorganisasjonene i de fleste EU-land.

I stortingsproposisjonen fremmer Regjeringa forslag om at Norge skal innlemme diversedirektivet, fargestoffdirektivet og søtstoffdirektivet i EØS-avtalen. Samtidig presiserer Regjeringa at Norge vil be om en overgangs-

ordning med hensyn til søtstoffdirektivet og grenseverdier for bruk av cyclamat i påvente av en forventet innstramming av EUs egne grenseverdier.

Debatten om diversedirektivet dreier seg om bruken av nitrat og nitritt. Nitrat kan omdannes til nitritt i maten, og nitritt omdannes igjen til nitrosaminer som kan føre til kreft. Dette er påviselig. Norske helsemyndigheter har vært klare i sine uttalelser. De ønsker ikke økt bruk av disse stoffene i Norge. De slår fast at det finnes ingen sikker nedre grense for bruken av disse stoffene.

Nitrat og nitritt tilsettes mat for å bedre holdbarheten og for å sikre en stabil farge. I land lenger sør i Europa har slike tilsetningsstoffer bidratt til å unngå matforgiftning på grunn av bakterievekst i matvarer. I Norge er klimaet annerledes, og de hygieniske forholdene i både næringsmiddelindustri og i salgsleddet tilsier at vi ikke trenger høyere grenseverdier for disse stoffene enn de vi har i Norge i dag. Men likevel kan vi, hvis dette blir vedtatt, importere varer med høyere verdi.

Danmark deler Norges syn med tanke på bruken av disse stoffene. Som medlemsland har de bedt om fritak. Når de ikke fikk fritak, har de innført EUs grenseverdier, men de har lagt inn sak for EUs domstol, og Regjeringa har intervenert til støtte for Danmark.

De negative helsemessige konsekvensene av økt bruk av nitrat og nitritt er godt dokumentert. Flertallet har da heller ikke argumentert mot de negative helsemessige konsekvensene økt bruk av disse stoffene vil ha. Kristelig Folkeparti mener de mulige negative helsemessige konsekvensene er så alvorlige at det er nødvendig at Norge i dette tilfellet benytter retten til å reservere seg mot innlemmelse av dette direktivet i EØS-avtalen.

Fargestoffdirektivet innebærer at flere fargestoffer tillates i Norge, at en del fargestoffer tillates brukt på andre områder enn det i dag er tillatt i Norge, og at grenseverdiene økes, slik at den tillatte mengden fargestoff i matvarene øker. Det er langt fra alle fargestoffer og bruksområder som er like problematiske. Hovedproblemet er knyttet til bruk av azofargestoffer. Det er ingen tvil om at økt bruk av azofargestoffer kan ha og vil ha negative konsekvenser. Økt bruk av azofargestoffer er knyttet til overfølsomhet hos utsatte grupper. Stoffene har med noen få unntak vært forbudt i Norge siden 1978.

Et hovedspørsmål knyttet til azofargestoffene er hvorvidt det skal anses å være den enkeltes ansvar å unngå matvarer med slike tilsetningsstoffer, eller om myndighetene skal ha et ansvar. Av proposisjonen framgår det at en «utvidet bruk av azofargestoffer vil med stor sannsynlighet innebære at flere personer, spesielt barn med en eller annen form for allergi, vil reagere med overfølsomhet mot stoffene». Vi har i Norge tradisjon for å legge større vekt på hensynet til personer med allergi enn det det har vært tradisjon for i forbrukerpolitikken i EU. Hvor viktig dette er, illustreres godt i Regjeringas egen beskrivelse av problemene knyttet til barn. De fleste voksne forbrukere er i stand til å undersøke varedeklarasjoner, men barn har ikke samme evne til å sikre seg mot inntak av stoffer de kan være allergiske mot. Forbrukermakt til barn i godtebutikken er illusorisk.

Kristelig Folkeparti vil legge stor vekt på hensynet til personer med allergi og overfølsomhet. Særlig viktig er hensynet til forbrukere som ikke selv er i stand til å ta forholdsregler mot inntak av varer med azofargestoffer de kan være allergiske mot, i første rekke barn. Allergi er et voksende problem. Det rammer stadig flere, og vi har altfor lite forskning på dette området. Vi ønsker ikke å bidra til å forverre situasjonen gjennom å tillate nye stoffer og økt bruk av stoffer som kan utløse allergi, særlig ikke når det dreier seg om fargestoffer som utelukkende skal bidra til matens utseende. De har ingen næringsverdi. Derfor mener vi at det også med tanke på fargestoffdirektivet er nødvendig at Norge reserverer seg mot at dette direktivet skal innlemmes i EØS-avtalen.

Søtstoffdirektivet dreier seg om å øke grenseverdiene for bruk av ulike søtstoffer, og debatten er i første rekke knyttet til økt bruk av cyclamat. Cyclamat kan omdannes til cykloheksamin. Dette stoffet kan igjen gi testikkelskade og nedsatt sædkvalitet. Det er ingen tvil om at ingen ønsker økt bruk av cyclamat.

Regjeringa peker i proposisjonen på at EU arbeider med endringer av egne grenseverdier, og at det er sannsynlig at grenseverdiene for bruk av cyclamat vil settes ned mot det norske nivået, slik at forskjellen mellom de norske grenseverdiene og grenseverdiene i EU ikke blir så omfattende som i dag.

I Norge forbrukes langt mer kunstig søtete matvarer enn gjennomsnittlig i Europa. Særlig er forbruket av lettbrus med kunstig søtstoff høyt. Dette taler isolert sett for at vi i Norge har et større behov for lavere grenseverdier enn EU. For Kristelig Folkeparti har det i forbindelse med søtstoffdirektivet vært avgjørende at Regjeringa vil be om en overgangsordning fram til EU har endret sine grenseverdier i retning dagens grenseverdier i Norge.

Vi har litt større problemer med Regjeringas omtale av problemstillingen i proposisjonen. Det er vanskelig å vinne fram i forhandlinger når en legger alle kort på bordet på forhånd, slik Regjeringa har gjort i proposisjonen. Der framgår det at Regjeringa vil be om en overgangsordning, men at en vil gå inn for innlemmelse av EUs grenseverdier dersom en ikke får en overgangsordning. Det er en hyggelig hilsen at regjeringa Stoltenberg viderefører sentrumpartiernes sterke engasjement for mer åpenhet i forvaltningen, men dette var ikke helt slik vi hadde tenkt det. Det må betraktes som elendig forhandlingstaktikk.

Et hovedelement i debatten har vært hvorvidt det er nødvendig å opprettholde strengere norske grenseverdier for å unngå økt bruk av de ulike tilsetningsstoffene. Regjeringa og flertallet legger i sin argumentasjon svært stor vekt på at norske næringsmiddelprodusenter og dagligvarebransjen ikke ønsker å endre praksis med tanke på bruk av nitritt og nitrat og azofargestoffer. Det er selvsagt svært positivt at aktørene i markedet ønsker å ta ansvar for innholdet i de produktene de produserer og selger. Fra Kristelig Folkepartis side er vi glade for denne holdningen, ikke minst siden flertallet i denne salen senere i dag vil bidra til at de lovregulerte grenseverdiene vil bli hevet.

For Kristelig Folkeparti er det imidlertid ikke tilstrekkelig at organisasjoner og en rekke aktører i bransjen gir uttrykk for en positiv vilje til å ta ansvar. Vi mener det er et ansvar for myndighetene å sette grenseverdier i tråd med det vi kan forsvare. Vi kan ikke løpe fra ansvaret vi har, og håpe at aktørene i markedet vil ta ansvar når vi selv svikter. En slik linje kan ikke Kristelig Folkeparti stå for.

I denne sammenheng ville det også vært interessant å få vite hva flertallet ville gjort dersom representanter for næringsmiddelindustrien og dagligvarebransjen ikke hadde kommet med uttalelsen om at de ikke vil endre bruken. Hva ville Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet gjort hvis de måtte forholde seg til de nye grenseverdiene?

Uttalelsen er som sagt svært positiv, men det er grunn til å spørre seg om hvor forpliktende den er, og hvor EØS-viktig den er. En slik uttalelse forplikter i grunnen ingen. Det er en erklæring overfor forbrukerne, men enhver produsent som ønsker å øke bruken av tilsetningsstoffer, står fritt til å gjøre det. På samme måte vil enhver dagligvareforretning stå fritt til å selge varer med et innhold opp til de nye og høyere grenseverdiene. Vi har ikke tradisjon for å overlate ansvaret for slike saker til aktørene i markedet i Norge. Det ville være som om Norges Automobil-Forbund og KNA gikk ut og sa at deres medlemmer ikke ville kjøre fortore; uansett økning av fartsgrensen ville de forholde seg til den gamle fartsgrensen.

Det er lagt økt vekt på forbrukerinformasjon. Dette er faktisk et brudd med en lang norsk forbrukerpolitisk tradisjon. Dette vil føre til et klaseskille i handledisken mellom dem som kan lese deklarasjoner og dem som ikke kan. Det svekker også statens beskyttelse overfor utsatte grupper å overlate dette til næringslivet.

Virkningen er påviselig negativ og uomtvistelig. Det finnes ingen helseargumenter som sier at vi skal tilpasse oss dette direktivet. Folk i Norge burde ha beskyttelse gjennom lovverket og ikke måtte lite på dagligvarebransjens vurderinger.

Vi bør bruke reservasjonsretten. Dette går på helse, miljø og sikkerhet i Norge, og det har liten økonomisk betydning for EU.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mimmi Bæivi (A): Bestemmelsene for tilsetningsstoffene som vi diskuterer i dag, er viktige og har skapt diskusjon og engasjement, men kanskje mest i spesielle miljøer. Jeg kan ikke se at det er noen særlig kø verken i presseløsningen eller oppe på publikumsgalleriet når den norske lovgivende forsamlingen nå skal si hva vi mener om disse direktivene.

Engasjement har det også vært i EU-landene før de innførte direktivene. Mener representanten Karlstrøm at disse landene har gamblet med helsen til sin befolkning? Det er også bred politisk enighet i Norge om at EØS-avtalen er en stor fordel for Norge, også for næringslivet. Tror representanten Karlstrøm at det er sannsynlig at EU-kommisjonen ville ha påført oss negative politiske begrensninger dersom vi hadde brukt vetoretten?

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg tror ikke at EU gambler med folks helse. Men det som er realiteten, er at forbrukerinteressene innenfor EU tapte og næringsinteressene vant. Det er mange forbrukerorganisasjoner i Europa som forventer at Norge bruker reservasjonsretten i dette spørsmålet og viser at det var et solidarisk nei i 1994.

Når det ikke er så mange som er interessert i denne saken, er det kanskje fordi vi ikke har hatt tid nok til å få den fram i den offentlige debatten. Som sagt tror jeg vi hadde knapt en uke på å diskutere den før vi skulle avgi en foreløpig innstilling.

Når det gjelder EØS-avtalens betydning, vektla jeg den, og jeg mener det er utrolig viktig for Norge at vi har EØS-avtalen. Jeg tror ikke EØS-avtalen står for fall hvis man bruker reservasjonsretten. Det det er snakk om i denne saken, er hvem som skal betale prisen. Flertallet velger at allergikerne og de kreftutsatte skal betale prisen.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det er jo litt interessant at Kristelig Folkeparti når det gjelder to av disse direktivene står sammen med SV, Senterpartiet og Venstre og vil stemme imot. Det gjelder diversedirektivene og fargestoffdirektivene. Hvis vi går gjennom Kristelig Folkepartis merknader – de står jo i komiteen i stor grad sammen med Venstre og Senterpartiet – gir de også uttrykk for kritikk over at det har vært for kort tid til å behandle saken. Og det er da jeg begynner å undres. Vi vet jo at disse direktivene er vedtatt i EU for ganske mange år siden, og da Jagland-regjeringen fremla en melding om matkvalitet og forbrukertrygghet i 1997, avgav de et løfte om at de skulle være raske med å komme fram med en proposisjon om de tre direktivene vi behandler i dag. Men så fikk vi Bondevik-regjeringen – Kjell Magne Bondevik er jo også til stede i salen her i dag – og veldig mange vil være enig med Fremskrittspartiet i at det skjedde svært lite i de to og et halvt årene vi hadde Bondevik-regjering. Det er da jeg ikke forstår denne kritikken om at det har vært for dårlig tid. Hvorfor var ikke Kristelig Folkeparti aktiv da de satt med regjeringsmakt og hadde muligheten til å ta regien i denne saken? Det blir mitt spørsmål til representanten fra Kristelig Folkeparti.

Randi Karlstrøm (KrF): Bondevik-regjeringa jobbet svært aktivt med denne saken for å få andre løsninger, så det er ikke riktig at man ikke har jobbet med den.

Det som var mitt poeng, var at det var for liten tid til behandlingen i Stortinget og til den offentlige debatten som skulle engasjere og informere befolkningen. Det er den debatten som det har blitt for liten tid til, og derfor er det heller ikke så mange som nå sitter i presseløsningen. Arbeiderpartiet hadde sittet en stund på saken, og at vi da får så kort tid til å behandle den i Stortinget, synes jeg er kritikkverdig.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg registrerer fru Karlstrøms litt frustrerte opptreden, og det er klart at når det kun er senterpressen som er til stede, er det ikke all verden.

Når det gjelder dette med tidsaspektet, at det ikke er blitt tid til offentlig debatt, har jeg aldri vært med på at vi i komiteen når vi legger opp løpet, liksom måler ut hvor lang tid vi må ha i komiteen for å initiere en offentlig debatt – på direktiver som har ligget siden 1994. Det har vært utmerket anledning til å holde seminarer oppad stolper og nedad vegger, så den tar jeg ikke.

Det som er det interessante spørsmålet her i dag etter mitt skjønn, går på bruk eller ikke bruk av reservasjonsretten. Den har ikke vært brukt i forhold til EØS-avtalen. Og som Vollebæk treffende sa det: Den må kun nyttes i ytterste nødstilfelle – ikke bare i nødstilfelle, men i det ytterste nødstilfelle. Jeg antar at daværende utenriksminister uttalte seg på vegne av Bondevik-regjeringen og de partiene som var med der.

Da er det altså slik at om man var enig på det tidspunktet da uttalelsen falt – i den grad man var det – er man det ikke i dag, fordi Senterpartiet stemmer relativt forutsigbart mot alt, mens Kristelig Folkeparti liksom er litt på den ene siden og litt på den andre siden.

Jeg har da to spørsmål til representanten Karlstrøm. Er hun enig i Vollebæks understreking av alvorligheten av å nytte reservasjonsretten, og er det den som ligger til grunn for at Kristelig Folkeparti stemmer for noe og mot noe i dag? Og det andre er: Tror ikke Randi Karlstrøm at bruk av reservasjonsretten har noen betydning for vårt forhold til EU og den imøtekommenhet vi vil kunne oppnå fra en forhandlingspart som etter hvert får hundre ganger så mange innbyggere som EFTA-pilaren?

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg er ikke frustrert over at det er så lite presse her, for jeg vet at norsk forbrukerpolitikk egentlig er et ganske svakt område i Norge. Så det var forventet. Derfor føler jeg som politiker et veldig behov for å ta dette ansvaret, for det er ikke mange så sterke lobbyister blant forbrukerne i Norge. De er dårlig organisert.

Jeg deler selvsagt Vollebæks syn. Det er også argumentasjonen for at vi vil bruke reservasjonsretten: Vi synes disse sakene har en slik alvorlighetsgrad i forhold til flere grupper i det norske samfunnet. Det er selvsagt en avveining, men noen må betale prisen, og vi velger at allergikerne og de som er utsatt for kreft, ikke skal betale den prisen. Vi vil ikke utsette dem for mer fare.

EØS-avtalen vil ikke falle på dette. Saken har liten økonomisk betydning for EU, mens den har en stor helsemessig betydning for oss. Den har også mange andre prinsipper i seg. Det er en prinsipiell avklaring i forhold til om vi skal stå på det vi har gjort hittil med at staten tar ansvaret for folks helse, eller om vi skal overlate det til matvarekjeden. Og jeg ønsker at folk skal ha tillit til at staten tar dette ansvaret.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Ansgar Gabrielsen (H): Som det fremgår av dagens innstilling, går Høyre inn for at de tre direktivene som vi har til behandling, innlemmes i EØS-avtalen. Og som tidligere sagt: Direktivene er ikke av ny dato, de er fak-

tisk seks-sju år gamle, så det var følgelig på høy tid at saken ble oversendt til Stortinget fra Regjeringen. Saksordføreren gikk gjennom de faktiske forhold i de enkelte direktiv, med alle de fremmedord som der fremkommer, så jeg skal bare i begrenset grad oppholde meg ved det.

Vekslende regjeringer har i de senere år prøvd å få til endringer som innebar opprettholdelse av nasjonale bestemmelser for noen av stoffenes vedkommende. Det har vel vært tilfellet med alle de regjeringene som har vært involvert siden det første direktivet kom i 1994. Norske myndigheter har i etterkant av avslaget fra kommisjonen i desember 1998 tatt opp muligheten for alternative løsninger. Her er det, så vidt jeg har skjønt, fremdeles ikke helt avklart hvorvidt det kan bli snakk om overgangsordninger, bl.a. for cyclamat.

Det må for helhetens skyld nevnes at for de fleste av direktivenes 340 tilsetningsstoffer er direktivet uproblematisk. Og for en del av stoffenes vedkommende er det faktisk sånn at EU-grensene har vært lavere enn det som har vært tillatt i Norge.

Debatten i dag har naturlig nok konsentrert seg om stoffene nitritt og nitrat, de såkalte azofargestoffene og søtstoffet cyclamat. Jeg har ikke hørt noen i debatten i dag, og ikke tidligere heller, som har uttalt seg med stor glede, entusiasme og begeistring for at vi nå får et regelverk som tillater høyere verdier av de tidligere nevnte stoffene. Det er heller ikke i begeistring Høyre går inn for å innlemme disse. Direktivene gir en hjemmel, de gir ikke en plikt til økt bruk av enkelte av disse tilsetningsstoffene. Det er som sagt stoffer som allerede er i bruk i Norge, men med andre maksimalgrenser. Når Høyre i dag stemmer for innlemmelse av direktivene, er det altså ikke i spesiell begeistring, men fordi vi finner de tre direktivene å være av en slik art at vi ikke vil utsette oss for den risikoen det vil innebære for Norges forhold til EU, både rettslig og politisk, å stemme imot en innlemmelse.

Vi har gjennom proposisjonen, høringen og andre innspill fått oss forelagt undersøkelser om den antatte helse risikoen hvis en tar i bruk maksimalgrensene for de fire tidligere nevnte stoffene. Jeg synes det på nytt er nødvendig å presisere, selv om det er gjort tidligere i debatten, at det er *hvis* man tar i bruk maksimalgrensene. Regelendringene i seg selv er så langt jeg har skjønt, ikke helse skadelige. Jeg har ikke grunnlag for å underkjenne noen av de vitenskapelige undersøkelsene som vi har fått oss forelagt. Det gjelder for så vidt det som er gjort i andre skandinaviske land også. Og Høyre har lagt til grunn at de er riktige og finner ingen grunn til å tro at det hefter noe ved dem som ikke er etterrettelig. Jeg ønsker heller ikke å bagatellisere de omtalte mulige negative helsemessige sidene ved denne saken.

Regjeringen har, slik det fremgår av proposisjonen, valgt å legge vekt på hva norsk dagligvarebransje og næringsmiddelindustri har uttalt når det gjelder hvilke holdninger de har til å gjøre bruk av de nye grenseverdiene. Regelverksendringene innebærer som sagt ingen plikt, men en anledning til å heve maksimalgrensene for enkelte av disse stoffene. Næringen synes å legge seg på samme linje som dansk dagligvarehandel og næringsmiddel-

industri har gjort, nemlig at en ikke tar i bruk denne anledningen som dette stortingsvedtaket, som vi sannsynligvis fatter her i dag, gir. Jeg tror det er et fornuftig standpunkt og en fornuftig strategi man har lagt seg på for å prøve å eliminere flest mulig av de helserisikoene som vi har fått oss forelagt, ikke minst gjennom høringen vi hadde.

Fra Høyres side har vi prøvd å vurdere hvilke rettslige og politiske virkninger det kan få om Norge bruker muligheten til å reservere seg mot rettsutviklingen i EU, ved at vi stemmer imot å innlemme de aktuelle direktivene. At det vil få rettslige virkninger, må være hevet over tvil. Jeg er allikevel enig med dem som hevder at en ikke skal overdrive EUs motreaksjoner den rettslige veien. Det tror jeg vil bli begrenset, for hele poenget er jo at balansen i EØS-avtalen skal opprettholdes slik at mottiltakene skal harmoniseres med det som vi går imot innlemmelse av. For i ethvert rettslig fellesskap er jo avtalen sånn at en vil måtte rette opp balansen hvis den ene part foretar seg et eller annet. En slik foranledning for EU til å kreve slike forhandlinger, eller til ensidig å sette dem i verk, er ikke Høyre villig til å ta risikoen på.

Vi vet ikke hva de konkrete tiltakene vil innebære. Vi vet ikke hva de vil inneholde. Prosedyrene vet vi imidlertid hva er, de er jo beskrevet i avtalen, men hva som konkret vil bli motreaksjonen, det blir tro, tvil og antakelser åkkesom. Vi er også kjent med de reaksjonene som har kommet fra EU, og den akten som foregår mellom Sverige og Danmark og EU. Det er jo en situasjon som vi har valgt å se på. Vi vet imidlertid at det er to hovedalternativer når det gjelder de rettslige skrittene, og det er enten det mest dramatiske – som jo er veldig lite sannsynlig – at hele EØS-avtalen skulle bli satt på båten, og så er det det som kan skje i den rettslige prosessen som måtte følge av at EU setter i verk det som følger av avtalens artikkel 102. Hva innholdet i det vil bli, kjenner vi ikke, men gjenoppsettelse av balansen vil selvfølgelig bli krevd.

Det andre hovedalternativet som EU har når det gjelder mottiltak, er selvfølgelig politisk press. Det har vi i større grad vært borti. Vi vet at samarbeidet med EU utvikler seg stadig og er tiltakende, og at en anmeldelse av reservasjonsretten åpenbart vil svekke oss i de løpende dialogene vi har og må antas å få behov for. Hvis vi skulle begynne å anvende reservasjonsretten i tide og utide, er det helt åpenbart at vi må betale for en slik holdning. Vollebæks påpeking og advarsel om kun å ta dette i bruk i ytterste nødsfall syns jeg er veldig relevant også i forhold til den situasjonen Stortinget er i akkurat nå. Jeg tror neppe det er andre enn motstandere av hele EØS-avtalen som på alvor vil hevde at bruk av reservasjonsretten er uten betydning for vårt forhold til EU og EØS-avtalens fremtid.

Etter Høyres syn fungerer EØS-avtalen bra for norsk arbeids- og næringsliv, og alle avgjørelser som kan bidra til å sette dette rammeverket på spill, må en overveie meget grundig. Det forutsetter jeg også at alle de partiene som er omtalt i innstillingen, har gjort. For Høyres del har vi foretatt en slik overveielse. Hva motstandere av hele EØS-avtalen mener når det gjelder bruk av reserva-

sjonsretten innenfor avtalen, synes jeg ikke er spesielt interessant. Som det fremgår av innstillingen er det altså bare Senterpartiet og SV som vil gå imot innlemmelse av alle tre direktivene. Ja, i merknaden fra SV går det sågar fram at det er viktig å få prøvd ut reservasjonsretten, nærmest som et eksperiment. Det er den type uansvarlighet jeg er glad for at dagens innstilling sørger for ikke kommer til å se dagens lys.

Partienes standpunkt til når man skal bruke reservasjonsretten har nok naturlig sammenheng med de samme partienes standpunkter til EØS-avtalen og til EU i sin alminnelighet, det må en bare ærlig innrømme. For det er klart at terskelen for når man skal ta i bruk det mest dramatiske, har betydning i forhold til det. Vi vet etter mitt skjønn altfor godt hvor viktig EØS-avtalen er for norske industriarbeidsplasser og for eksportindustrien i sin alminnelighet, og fra Høyres side er vi altså ikke villig til å sette i gang et eksperiment med reservasjonsretten knyttet til de tre direktivene som vi i dag har til behandling, selv om det er slik at de mulige helserisikoene som vi har fått oss forelagt som faglig råd, på ingen måte er oversett, og som jeg heller ikke gjør til en bagatell. At det er bevist vitenskapelig at det vil føre til mellom null og to ekstra krefttilfeller i tillegg til de 20 000 vi har i Norge, vet vi. Og at det er negativt for allergikere er hevet over tvil. Etter en samlet vurdering har likevel Høyre kommet til at vi velger å stemme for innlemmelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Randi Karlstrøm (KrF): Det kan jo være av en viss interesse, til et visst punkt, hvilket syn man har på EU og EØS-avtalen. Men likevel kan man jo ikke fri seg for at man kommer til et punkt der man må diskutere det reelle innholdet i saken, og da går det på forbrukerpolitikk. Slik jeg oppfatter Høyres avveining, blir på en måte helserisikoene mindre viktig enn kommende eksportmuligheter – hvis vi skjærer gjennom her. Vi har da et annet syn på det.

Jeg har to spørsmål: Ville det ha vært noen forskjell for Høyre hvis uttalelsen fra Næringsmiddeltilsynet og handelsnæringen ikke hadde kommet? Det er det ene. Det andre spørsmålet er: Hvor lang tid tror Høyre at en slik forpliktelse vil vare? Ett år? Fem år? Ti år? Det vil jeg gjerne vite.

Ansgar Gabrielsen (H): Å avveie motstridende interesser er alltid vanskelig. Det er jo stort sett det livet består av – å avveie og treffe avgjørelser der det åpenbart er argumenter som taler for flere standpunkt. Slik er det selvfølgelig også i denne saken. Når det gjelder helserisikoene, så har vi fått den belyst. Det er på samme måte når representanten Karlstrøm velger å gi massiv støtte, ca. 6 milliarder kr, til produsenter av melk, som all helsestatistikk viser at det er livsfarlig å drikke, liksom en masse annet som øker fettinnholdet og kolesterolet og jeg vet ikke hva. Vi har fått oss forelagt rapporter som er i n-te potens i forhold til hva dette er, hvilken risiko som er forbundet med forskjellige ting. Det å tillate å kjøre bil inne-

bærer jo en stor risiko – det blir drept 200-300. Det er risiko med alt. Det eneste som er sikkert, er at så sant man lever, er det en risiko. Slik er det også i dette tilfellet. Og jeg stikker ikke under stol at det er anskueliggjort at det vil bli mellom null og to krefttilfeller mer i den norske befolkningen hvis maksimalsatsene ble tatt i bruk. Nå tyder imidlertid alt på at det faktisk ikke vil skje.

Så spør representanten: Hva om uttalelsen ikke hadde kommet? Ja, den slags spørsmål synes jeg det er uinteressant å svare på. Det er nesten som å spørre: Hva hadde skjedd hvis ikke far hadde truffet mor? Det er relativt uinteressant. Og så spør hun ut fra en hypotese om hvor lenge jeg tror dette vil vedvare. Det synes jeg for så vidt er enda mindre interessant. Hvis jeg skulle svart at jeg tror det er ett år eller at jeg tror det er fem år, så er for så vidt det ene svaret like godt som det andre. Hvis det blir en aktuell problemstilling, har Regjeringen noe å gjøre. Den må kaste seg rundt og se om det er andre tiltak det er mulig å sette inn for å eliminere den helserisikoen som Regjeringen selv har sagt er der, men man har nå valgt å hvile mye på den avtalen. Faller den bort, må vi se på saken på nytt.

Morten Lund (Sp): Jeg hører at Høyre legger stor vekt på helsefare og helserisiko. Hvis det da er slik at Høyre vet at melk er helseskadelig, så synes jeg at Høyre bør gjøre noe med det i forhold til lovverket vårt.

Så til spørsmålet om denne saken er for liten eller for stor til at vi kan bruke reservasjonsretten. Flertallet som har uttalt seg til nå, sier at det er en altfor liten sak til å bruke den reservasjonsretten – vi må vente på en større og viktigere sak. Samtidig sier de at EUs mottiltak i denne lille saken vil nok være så alvorlig for oss at det kan gå ut over hele EØS-avtalen. Dette henger ikke i hop.

Høyre var tidlig ute og skaffet Arbeiderpartiet ryggdekning; hvis Arbeiderpartiet ombestemte seg og gikk inn for å godkjenne disse stoffene, ville Høyre sørge for at det ble flertall. Azofargestoffene har vært forbudt siden 1978, og vi vet ikke hvor farlige de er. Men Arbeiderpartiet og Regjeringen skriver følgende:

«En utvidet bruk av azofargestoffer vil med stor sannsynlighet innebære at flere personer, spesielt barn med en eller annen form for allergi, vil reagere med overfølsomhet».

Hvor mange dreier det seg da om som har slike overfølsomhetsreaksjoner? Det er fire ganger så mange i dag som besøker lege en eller flere ganger i året på grunn av allergi enn det var for 20 år siden – det er 40 pst. av befolkningen. I høringen vår ble det sagt at det er 250 000 som har alvorlige helseplager på grunn av allergi.

Når man innenfor EU skal fastsette ADI, tillatt daglig forbruk, regnes ikke overfølsomhetsreaksjoner som helseplage. Da er et av de store spørsmålene når det gjelder dette: Hva blir virkningene av å tillate økt eksponering av disse stoffene? Og her er det altså snakk om mange, mange som kan få disse plagene. Bryr ikke Høyre seg om dokumentasjonen av dette, som er gitt skriftlig og muntlig til komiteen?

Ansgar Gabrielsen (H): Først i forhold til hva som er farlig og ikke farlig; Jeg sa ikke at Høyre mener at melk er farlig. Jeg sa: Vi har fått oss forelagt en rapport fra ernæringseksperter som mener at nærmest alt er farlig, selv gulrøtter skal man visst ikke ha for mye av. Som representanten Morten Lund kan se, legger jeg ikke nevneverdig vekt på hva disse ernæringseksperterene måtte mene man bør innta og ikke innta, for livet har også andre sider.

Men når det gjelder dette om Høyre legger vekt på helseaspektet i denne saken: Jo, det er klart. Det er jo det eneste argumentet som taler for at man ikke skulle innlemme dette. Det er anført gode argumenter, vi har vitenskapelig dokumentasjon som fremkommer i selve proposisjonen, og vi har fått oss det forelagt i høringen. Vi har fått greie på hva det vil kunne bety for allergikere, og vi har fått greie på hvor mange krefttilfeller det kan bli i tillegg til de 20 000 vi har – hvis man tar i bruk maksimalsatsene. Og nå er altså alle indikasjoner at så ikke er tilfellet.

Dernest var det dette med at det ikke henger i hop, EØS-avtalen står på spill osv. Nei, jeg sa det motsatte. Jeg tror det på det rettslige sporet er begrenset hva som vil skje. Jeg tror ikke det er snakk om at EU vil sette i verk det mest dramatiske hvis vi skulle gå mot dette. Men hvis det skulle gå en slags politisk inflasjon i bruk av reservasjonsretten, og hvis disse direktivene går under det som tidligere utenriksminister Vollebæk hadde under vignetten «de helt ekstreme tilfellene», tror jeg at vi er ute i en farlig utvikling. Det er den jevne, fremtidige dialogen med EU jeg tror det er viktig å tenke på når vi behandler det enkelte direktiv.

Det er etter en samlet vurdering av både det som taler for, og det som taler imot, at vi – til tross for at det altså er helseargumenter som taler imot – har gått inn for dette.

Lisbet Rugtvedt (SV): Representanten Ansgar Gabrielsen advarte i sitt innlegg mot å bruke reservasjonsretten i tide og utide. Det er ingen grunn til å frykte at det skulle bli en vane, så langt er jo reservasjonsretten ikke brukt! Så dette med tide og utide virker ikke helt velplassert i denne sammenhengen.

Så viste representanten til SVs merknader og var bekymret for at SV ville lede landet inn i et eksperiment. Ville det ikke være fornuftig, riktig og interessant å prøve ut reservasjonsretten, som altså aldri er blitt prøvd, i en sak som har relativt liten betydning for EU, framfor å vente til det oppstår en sak som kanskje er langt mer alvorlig for Norge, og hvor konfliktpotensialet i forhold til EU også er mye større? Det er dette vi mener når vi sier at det ville være interessant å utprøve reservasjonsretten. Det er også slik i forhold til avtaler og samarbeid at samarbeidet utvikles ved at en utprøver ulike sider av avtaleverket og samarbeidet.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg er aldeles uenig med representanten Rugtvedt i å anlegge en sånn linje i utenrikspolitikken at når det er internasjonale avtaler som vi ikke har prøvd oss på konflikt på før, gjelder det å få tes-

tet ut dette liksom: Hvor langt kan vi gå uten at fingeren brenner? En slik holdning synes jeg er helt forkastelig som en tilnærming til dette.

Når det i EØS-avtalen er tatt inn en klausul som gjelder reservasjonsrett, er det selvfølgelig for at den skal kunne nyttes i ytterste nødstilfelle. Men om vi fra norsk side skulle sette i gang et eksperiment for å prøve ut og se hva som skjer – sånn litt spenning, følg med – la meg si det slik: Jeg er glad det ikke er SV som fører norsk utenrikspolitikk. Dette er et eksperiment som jeg ikke på noen måte kan tenke meg å være med på.

For øvrig: Når det gjelder disse tre direktivene, antar jeg at presidenten merket seg at for seilaks er det ingen fare.

Presidenten: Presidenten har fulgt nøye med når det gjelder spesielle varesorter.

Replikkordskiftet er omme.

Morten Lund (Sp): For Regjeringen betyr hensynet til folks helse mindre enn hensynet til en friest mulig frihandel. Statssekretær Espen Barth Eide har sagt det slik, ifølge Verdens Gang:

«Spørsmålet om EUs matsminke dreier seg ikke først og fremst om mulige helsefare, men om faren for mottiltak mot norsk fiskeeksport.»

Da EØS-avtalen ble godkjent, var tonen en helt annen: Friest mulig frihandel, men bare så lenge det ikke truer helsen og miljøet vårt. Vi har sikret oss rett til å reservere oss mot det enkelte direktiv, sa man den gang.

I en tid da «trygg mat, koste hva det koste vil» er hovedoppslag i alle medier i hele Europa, godtar Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet Regjeringens forslag om å godta matsminke direktivene og øke helserisikoen. Våre helsemyndigheter fastholder at helserisikoen øker. Det finnes ingen fordeler for norske forbrukere, for handelen eller for matindustrien ved å ta i bruk nye – eller mer av enkelte andre – tilsetningsstoffer. EU-kravet om at også disse reglene må samordnes, er eneste argument.

Hensynet til en forsvarlig behandling i Stortinget er satt til side like suverent: knapt tre uker fra behandling i statsråd til foreløpig avgivelse i næringskomiteen, saksordførers merknader fire dager før høringene og avgivelse tre dager etter høringene – alt for at utenriksministeren skulle kunne fortelle i Brussel 15. desember det han kunne fortalt samme dag som Regjeringen hadde bestemt seg. Og det var ifølge media avgjort før 3. oktober. Det han kunne sagt, var at når Regjeringen, utgått av Arbeiderpartiet, bestemmer seg for å støtte Fremskrittspartiet og Høyre i Stortinget, er det et stort flertall for matsminke direktivene.

Regjeringens hovedstrategi har vært å unngå en oftefentlig debatt om sin helsefarlige snuoperasjon – koste hva det koste vil for folkestyret.

Det var regjeringen Jagland som i 1997 i St.meld. nr. 40 – matmeldingen – forsikret at

«det i Norge ikke skal tillates bruk av tilsetningsstoffer der det foreligger faglige vurderinger som påvi-

ser/dokumenterer helsefare for forbrukere generelt, eller for spesielle forbrukergrupper ut fra det norske kostholdsmønsteret».

De matsminke direktiv vi nå behandler, var velkjent den gangen, og regjeringen Jagland nevnte de helsefarlige stoffene ved navn – åtte i alt. Bondevik-regjeringen utvidet listen til 14.

I proposisjonen bekreftes at de helsefaglige konklusjonene ikke er endret:

«Det er norske fagmyndigheters vurdering at noen spesifikke bestemmelser i EUs tre tilsetningsstoffdirektiver – på ulike måter og av forskjellige årsaker – kan øke helserisikoen for hele eller deler av befolkningen.»

Men Regjeringen har endret sitt standpunkt uten en ny høringsrunde med sine fagmyndigheter eller med de mest utsatte gruppene i befolkningen. I komiteens høring sa fungerende helsedirektør at

«å akseptere økt bruk av de tilsetningsstoffene som er omtalt i St.prp. nr. 12, er et uheldig signal i forhold til den satsingen som finnes i Norge på kreftforebygging, allergi og trygg mat. Prinsipielt mener altså Helsetilsynet at norske grenseverdier bør opprettholdes».

I komiteens høring sa helseministeren at følgende kriterier må oppfylles for at økt eller ny bruk av tilsetningsstoffer skal godkjennes: For det første må det foreligge et teknologisk behov, for det andre må dosene ikke medføre helsefare, og for det tredje må det ikke virke villedende på forbrukerne.

Regjeringens konklusjon er i motstrid til alle disse tre krav. Det eneste innspill om nytten av disse stoffene er kommet fra Utenriksdepartementet, som i brev til komiteen mener det kan tenkes å foreligge behov for en helt ny blåfarget brus i markedet, men at så ikke kan bekreftes før det azofargestoffet som gir denne nyhet, er tatt i bruk. Uttalelsen viser at denne regjeringen er mer markedsfrelst enn noen markedsaktør.

De åpne høringene var også en bekreftelse på forbrukernes motstand mot å godkjenne økt helsefare. Forbrukerne var representert ved Forbrukerrådet, Landsorganisasjonen i Norge, Nettverk for mat og miljø – som representerer 20 landsomfattende organisasjoner, med 400 000 medlemmer – Norges Astma- og Allergiforbund og Norsk Kvinneforbund. Direktøren i Forbrukerrådet var utvetydig i sin negative holdning til innlemmelse av de tre direktivene. Det er en unødvendig risiko, sa han.

Astma- og Allergiforbundet representerer trolig det store antallet som vil bli rammet dersom azofargestoffene som har vært totalforbudt siden 1978, blir godkjent. Risikoen er godt dokumentert, og frykten er stor bl.a. fordi forbruket av disse stoffene er økt sterkt i EU etter at det der ble tillatt noe friere bruk. Det har skjedd til tross for at forbrukerne i EU har uttrykt den samme skepsis som hos oss.

Næringsmiddelindustrien og handelen har støttet forbrukernes skepsis fullt ut – også i komiteens høringer. Deres uttalelser om at de ikke ønsker å produsere eller selge matvarer med mer tilsetningsstoffer enn i dag, uttrykker en positiv og kundevennlig holdning. Men noen

framtidig, trygg garanti for forbrukerne vil en slik holdning eller enighet aldri kunne bli. Ethvert forsøk på å gjøre en utestenging av varer med nye eller økte tilsetningsstoffer effektivt risikerer å bli dømt ulovlig ut fra EØS-reglene for fri handel. En slik risiko kan man ikke vente at næringsdrivende vil ta, når Regjeringen ikke tør.

Erklæringen om at Rimi-Hagen og Rema-Reitan har lovet å ta vare på helsen vår, er utenriksminister Jaglands eneste fikenblad for å skjule at han anbefaler et nytt, helsefarlig og totalt unyttig tilsetningsregime. Handelen og industrien holder dette fikenbladet på plass av frykt for at EUs straffetiltak mot vår eksport blir så omfattende som Regjeringen påstår. Men hvor blir det fikenbladet av hvis ESA finner på å kalle det en ulovlig sak, eller den dag den første av kjedene eller fabrikkene finner det nødvendig eller lønnsomt å gå over til ny europeisk standard i stedet for trygg norsk standard? Fikenbladet vil forsvinne, og det blir den enkelte forbruker som må lete seg fram i hyllene for å unngå økt kreftfare, eller det familiens allergiker ikke tåler.

Det er frykten for mottiltak fra EU etter en norsk reservasjon som oppgis som hovedgrunn for at helsehensyn må vike. Jeg tror det er total og rask EU-tilpasning som er den reelle grunnen, både fra norske ja-partier og fra EUs strateger – forskjellen til fullt medlemskap skal bli minst mulig før neste EU-kamp.

Det kan få vidtrekkende konsekvenser for norsk eksportindustri, påstår Regjeringen. Og fiskeeksemplet har blitt flittig brukt av flere enn statssekretæren, selv om EU-ambassadør Maddison har bekreftet at det ikke kan tenkes. Etter min mening innebærer UD's syn en klar mistillit til at EU vil overholde sin del av EØS-avtalen. Den juridiske betenkningen som er levert av Stortingets utredningsseksjon etter spørsmål fra Senterpartiet, etterlater ingen tvil om at det kun er fiendtlige holdninger fra EU som kan medføre slike omfattende beskyttelsestiltak som Regjeringen truer med på EUs vegne.

Det store spørsmålet etter at et solid flertall i Stortinget har funnet sin plass bak utenriksminister Jaglands fikenblad, er: Har vi en reell reservasjonsrett, eller er Stortinget i en tvangssituasjon hver gang et nytt direktiv skal behandles? Er det den sterkeste rett som skal gjelde hver gang et omstridt direktiv kommer opp til behandling? Betyr det i så fall at Stortinget ble lurt da EØS-avtalen ble vedtatt uten å endre Grunnloven, noe som forutsatte at Stortinget har en reell rett til å reservere seg mot det enkelte direktiv?

Det vil neppe finnes en mer ideell sak for å få bekreftet at reservasjonsretten er reell, fordi

- ingen igangværende handel fra EU vil bli stoppet av en reservasjon
- det er godt dokumenterte helsehensyn som ligger i bunnen for en slik avgjørelse
- det er et sterkt folkelig engasjement til støtte for standpunktet
- enkelte av bestemmelsene er omstridt også i EU

Dette er avgjørende momenter ifølge de juridiske betenkningene som er levert, og som må legges til grunn når forhandlingene etter en reservasjon skal føres.

Ved å godta disse direktivene mister vi retten til senere å vedta strengere regler på dette området enn det EU har. Innenfor EU er det tydelig at helsehensyn har lite gjennomslagskraft. Helt fra 1996 har EUs vitenskapskomite for mattrygghet ønsket en sterk reduksjon av tillatte verdier av nitrat, som kan gi kreftfremkallende stoffer. Men det er noen som ikke vil, og det er de som har makten. Dersom vi godtar EUs direktiv, må også vi spørre dem om lov som tjener mest på å ha et høyt nivå på kunstige og dels helsefarlige tilsetninger.

Senterpartiet mener det er feigt og uansvarlig ikke å ta opp kampen med EU-systemet i denne saken for å beskytte folks helse, og for å vise både ute og hjemme at føre var-prinsippet skal gjelde. Å reservere seg er ikke i strid med EØS-avtalen. Det skjer ikke for å beskytte norske handelsinteresser, og det vil komme etter en prosess der Norge har godkjent over 60 nye tilsetningsstoffer for å kunne reservere seg mot et meget lite antall. Hvis vi ikke benytter denne retten etter at EU ikke har flyttet seg én millimeter i forhandlingene, er det fare for at reservasjonsretten gjøres til et ubrukelig redskap ved senere korsveier. Regjeringens argumentasjon om omfanget av mulige mottiltak fra EU i denne saken har svekket vår framtidige posisjon i slike saker. Etter EØS-avtalen påhviler det EU en plikt til ikke å sette i verk beskyttelsestiltak som er mer inngripende enn det som trengs for å gjenopprette balansen i avtalen. Også WTO-avtalen gir en slik beskyttelse av «den svake part» i eventuelle handelskonflikter.

P e r O v e W i d t h hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjell Opseth (A): At representanten Morten Lund gjerne ser vårt samarbeid med EU avvikla, kan det vel ikkje vere nokon særleg tvil om etter dette innlegget. At Morten Lund også prøvde å framstille det slik at Arbeidspartiet og fleirtalet ikkje ønskte ein offentlig debatt om dette, er det heller ikkje nokon tvil om, sidan han i media greidde å framstille det slik at vi hadde sett oss imot ei open høyring, når forslaget kom frå meg – nettopp for å få klargjort offentlig kva dette er. Det som vel gjer at Morten Lund er skuffa, er at media var til stades halve den dagen, men då hadde dei tydeleg funne ut at dette ikkje var av den karakter som det vart framstilt som.

Så vil eg gjerne spørje Morten Lund: Kvifor er det så maktpåleggjande for representanten Morten Lund og Senterpartiet å framstille det slik at næringsmiddelindustrien ikkje på nokon måte vil kome til å overhalde det dei har sagt? Dei burde jo heller – om det er slik at representanten Morten Lund og Senterpartiet er så redde for den helsefaren som vitterleg er der – prøve å framstille det slik at dette skal vi fordundre meg passe vel på at næringsmiddelindustrien etterlever! Men så gjer dei altså det stikk motsette. Eg skulle gjerne vite om det også er eit ledd i ein strategi for å prøve å få avvikla heile EØS-avtalen.

Morten Lund (Sp): Dette er ikke en diskusjon for el-ler imot EØS-avtalen. Det er en diskusjon om de mulig-hetene vi har innenfor den avtalen som er inngått, til å re-servere oss i enkelttilfeller. I dette tilfellet er det godt do-kumentert at det er økt helserisiko knyttet til godkjenning av disse direktivene. Det er godt dokumentert at det ikke er behov for disse tilsetningsstoffene innenfor industrien, og det er godt dokumentert at forbrukerne ikke har noen nytte av dem. Det er totalt unyttige tilsetningsstoffer og en økt bruk av disse det her er snakk om. Da skal vi, ut fra det som tidligere er sagt fra Arbeiderpartiet og andre, kunne bruke vår reservasjonsrett. Når det ikke har betydning og ikke er til hinder for noen handel som skjer i dag, må det gå an å bruke den reservasjonsretten uten å være redd for sterke mottiltak.

Så til behandlingsmåten. Å bruke noen få dager på en sånn sak som dette når vi ellers kan bruke måneder, som ofte skjer, synes jeg er kritikkverdig. Det er mange som hadde ønsket å delta i denne debatten, og det kunne selv-følgelig også blitt en annen avgjørelse. Jeg hadde håpet på at det hadde blitt en annen avgjørelse i saken.

Når det da gjelder erklæringen fra handelen og fra næringsmiddelindustrien: Det danske parlamentet stoler ikke på den avtalen som er gjort der. De sier at de vil gå til rettssak for å få unntak fra reglene, fordi deres kostholdsvaner er annerledes. Det er det vi også sier. Vi har andre kostholdsvaner – det har vi dokumentert – enn det EU har lagt vekt på. Vi skal ta hensyn til våre folk ut fra den reelle situasjonen i Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Lisbet Rugtvedt (SV): Gjennom de tre EØS-direkti-vene som vi i dag behandler, blir vi pålagt å endre norske regler som er innført for å beskytte helsa vår. Det er ikke ny helsekunnskap som gjør at vi skal endre regelverket for tilsetningsstoffer. Det er hensynet til den frie varefly-ten som krever at alle skal ha det samme dårlige regel-verket på dette området. Vi skal ikke tillate oss å være føre var.

En lang rekke instanser har uttalt seg. Disse har repre-sentert forbrukere, næringsmiddelprodusenter og -distributører. Ingen har ment at direktivene kommer til å tilfø-re oss noe positivt, eller at de fyller et behov. Tvert imot har mange levert godt begrunnet kritikk. Heller ikke Re-gjeringen har ifølge proposisjonen ønsket disse direkti-vene.

Økt bruk av nitrat og nitritt vil innebære kreftisiko. Ved behandling av kjøtt som inneholder disse stoffene, omdannes de til nitrosaminer, som er kreftfremkallende. Det er heller ikke videre appetittvekkende å vite at dette er stoffer som egner seg til å dekke over manglende hygi-ene.

Allerede i dag er det uro over om kjøttet i norske bu-tikker er trygt å spise. Det vi trenger minst av alt, er enda flere utrygghetsmomenter når vi handler kjøtt.

Azofargestoffer er i dag tillatt i en så liten grad at det ikke medfører fare for befolkningen som helhet. Direkti-vet åpner for utstrakt bruk av disse allergifremkallende

fargestoffene i produkter som leskedrikker, sukkervarer, is, snacks og desserter. Med andre ord: De vil dukke opp i barnas favoritter. Det kan bli en tung pedagogisk opp-gave for dem som har barn i faresonen, å lære barna å lese godt på merkelappene og avstå fra det som har de morsomste fargene.

I proposisjonen opplyses det at stoffene kan utløse overfølsomhetsreaksjoner hos enkelte. Det er uklart hvor mange dette kan dreie seg om. Danske, svenske og ame-rikanske studier tilsier at det kan dreie seg om mellom 500 og 2 000 mennesker for Norges del. Økt bruk av azofargestoffer kan dermed bli et alvorlig problem for ganske mange mennesker.

Direktivet om søtstoffer åpner for bruk av en rekke søtningsstoffer, hvorav cyclamat er det mest problema-tiske. Det er ikke helt lett å begripe hvorfor vi skal svelge dette, når selv EUs vitenskapelige komite anbefaler en daglig dose som ligger godt under grensen i direktivet. Norge ber her om en overgangsordning. SV mener at vi bør si nei til dette direktivet.

SV mener altså at Norge bør benytte reservasjonsret-ten og ikke akseptere noen av de tre direktivene. Det er soleklare helseargumenter mot alle tre.

Da næringskomiteen hadde sin høring, kom det tyde-lig fram at det springende punkt i denne saken var synet på reservasjonsretten i EØS og frykten for reaksjoner fra EU. Når dette blir det viktigste argumentet, er det merke-lig at ikke komiteen har lagt mer vekt på å få reserva-sjonsretten belyst. Til høringen var det ikke invitert ek-sperter på EØS-rett. En interessant utredning, bestilt av Senterpartiet gjennom Stortingets utredningsseksjon, forelå den samme dagen som utenrikskomiteen behand-let saken. Flertallet besluttet at komiteen ikke skulle ta seg tid til å se nærmere på utredningen før en avgav hø-ringsuttalelse.

Utredningen slår fast en rekke interessante forhold. Dr. juris Finn Arnesen ved Senter for europarett sier:

«EØS-avtalen åpner neppe for beskyttelsestiltak med pønalt tilsnitt».

Rene straffereaksjoner er dermed lite aktuelt.

Finn Arnesen sier videre:

«Reservasjonsadgangen er ubetinget og udiskuta-bel. Det er derfor neppe treffende å se det slik at en bruk av reservasjonsadgangen i seg selv utløser en tvist om forståelsen eller anvendelsen av EØS-av-talen.»

Reservasjonsretten ble brukt som et argument for EØS-avtalen. Dersom reservasjonsretten skal være reell, må den kunne brukes. Vi har her en sak hvor det er klare helseargumenter for å ta i bruk reservasjonsretten. EU vil ikke kunne påstå at vi er ute etter å mele vår egen nasjo-nale kake, eller at vi vil snike oss unna felles forpliktel-ser. Tvert imot vil jo strenge norske standarder først og fremst få konsekvenser for produsenter i Norge.

Det synliggjør en meget alvorlig svakhet ved EØS-av-talen dersom det ikke skal være mulig å opprettholde standarder som har rene helsemessige begrunnelser.

Dagligvarehandelen har gitt løfter om at de ikke øn-sker å endre praksis med hensyn til hvilke tilsetningsstof-

fer som skal være i handelen. Det er positivt at varehandelen har tatt et slikt standpunkt, selv om det ikke er i form av en avtale, slik vi først kunne få inntrykk av. Men det er svært lite trolig at dette standpunktet fra dagligvarehandelen har særlig lang holdbarhet og vil holde stand mot markedsføring av produkter som inneholder de aktuelle tilsetningsstoffene.

SV mener at det er beklagelig at Norge ikke skal vise politisk mot til å holde fast ved de helsemessige argumentene mot de aktuelle tilsetningsstoffene. På dette området kunne Norge fungere som en pådriver – om vi bare torde.

Leif Helge Kongshaug (V): Av hensyn til folks helse går Venstre inn for at Norge skal reservere seg mot to av de tre EU-direktivene om tilsetningsstoffer i mat som vi behandler i dag. De helsefaglige motargumentene er etter Venstres syn så sterke at Norge ikke bør godta høyere grenseverdier for azofargestoffer og konserveringsmidlene nitritt og nitrat.

Jeg er skuffet og urolig over langtidsvirkningene av at stortingsflertallet med Arbeiderpartiet i spissen velger å overse de helsefaglige argumentene. Ikke minst med henblikk på den voksende bekymringen for matkvaliteten norske forbrukere tilbys, er det avgjørende at folk kan stole på politikere og myndigheter, stole på at vi i denne sal følger faglige råd og benytter oss av de best tilgjengelige risikovurderinger i matsikkerhetsspørsmål. Gjør vi ikke det, men velger enten å overhøre faglige råd og skyve ansvaret over på andre, eller å krisemaksimere og spille på frykt og følelser, vil Stortinget miste tiltro og respekt i spørsmål som angår matsikkerhet, forbrukerpolitikk og folkehelse.

Derfor har Venstre, sammen med Kristelig Folkeparti, valgt en linje hvor vi lytter til de faglige rådene, og mener Norge skal reservere seg mot azofargestoffer og nitritt/nitrat, mens vi derimot er innstilt på å godta direktivet om søtningstoffet cyclamat.

Nitritt og nitrat er konserveringsmidler som kan omdannes til kreftframkallende stoffer i kjøttvarer. EU-kommisjonens eget vitenskapelige råd har sterkt advart mot stoffene, og ser på dem som alvorlige helse- og sykdomsrisikoer. I tillegg til kreftfaren kan økte grenser for stoffene virke som en sovepute i forhold til å satse på best mulig hygiene i matproduksjonen. Dette har Venstre valgt å lytte til. Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre har valgt å la være.

Azofargestoffene kan gi allergiske reaksjoner hos utsatte grupper, særlig hos barn. Allergi er et økende problem i befolkningen, og Norge har kommet lenger enn de fleste europeiske land i forebygging og fokusering på disse problemene. Å tillate nye stoffer som er kjent for å være allergifremkallende, vil være et tilbakesteg i dette arbeidet.

Jeg er ikke blant dem som vil bruke matsminkesaken til å skape et svart-hvitt-bilde hvor EU har skurkerollen, mens Norges samvittighet er ren når det gjelder trygg og sunn mat. Så enkelt er det ikke i virkeligheten. Bestemmelsene om tilsetningsstoffer i Norge og EU er nokså li-

ke, og helsemessig er det store flertallet av stoffer og mengdebegrensninger uproblematiske. I noen tilfeller betyr faktisk innføring av EU-regler en innskjerping av de norske reglene.

Venstre kommer derfor ikke til å delta i noen hets mot EUs matpolitikk og EØS-avtalen generelt. Når vi nå går inn for å reservere oss mot to av de tre aktuelle direktivene, er det utelukkende fordi de helsefaglige argumentene er så sterke, og fordi alle andre utveier enn reservasjon har vært prøvd allerede. Venstre legger stor vekt på å ikke undergrave EØS-avtalen. EØS-avtalen er en god tilknytningsform til EU, som sikrer Norge adgang til hele EUs marked, og som har en overveiende positiv innflytelse på norske lover og regler. Reservasjonsretten skal derfor ikke brukes i utrengsmål, og Venstre er innstilt på å godta det tredje aktuelle direktivet om søtningstoffet cyclamat. Her er det stor sannsynlighet for å få gode overgangsordninger i påvente av at EU høyst trolig justerer sine tillatte grenser ned mot norsk nivå.

Et hovedpoeng for matsminkedirektivenes tilhengere er at norske dagligvarekjeder og matprodusenter signaliserer at de ikke har planer om å utnytte mulighetene stortingsflertallet nå gir dem til å tilby forbrukerne høyere doser av helsefarlige tilsetningsstoffer. Det er et flott initiativ. Jeg håper og tror at norske forbrukere også bidrar til å holde oppe presset for at maten vi tilbys, skal bli enda renere og sunnere, ikke motsatt. Men dette fratar selvsagt ikke Stortinget ansvaret for å sørge for at mat på det norske markedet oppfyller grunnleggende helsekrav. Det kan ikke være slik at myndighetene nå slipper å ha noen mening om hva som er helsefaglig forsvarlige grenseverdier for ulike stoffer. Det er å innføre en helt ny politisk praksis i Norge, en praksis som vil gjøre det umulig for norske borgere å ha tiltro til og respekt for at deres folkevalgte gjør sitt ytterste for å ivareta deres helse og deres sikkerhet.

Rita Tveiten (A): Stortinget er i dag invitert til å fatta vedtak i ei sak som dreiar seg om harmonisering av regelverk for å sikra fri handel av matvarer innan EØS-området. Det dreiar seg om innføring av tre direktiv om tilsetningsstoff som kan brukast i næringsmiddel. Det må vera openbert at det er i Noreg si interesse at me ikkje set oss utanfor denne handelsmarknaden.

Men tilsetningsstoff i mat er ei sak som vekker sterke kjensler, utryggleik og dermed også ofte frykt. Me har alle eit rimeleg krav til at maten som me kjøper, skal vera kvalitativt god og ikkje innebera helsefare.

Noreg har etablert gode standardar og praksis for tilsetningsstoff i mat, ordningar som har stor tiltru i det norske folket. Norsk mat vert oppfatta som trygg, naturleg og god. Og det er viktig at me òg skal ha det slik i framtida.

Flirtalet i næringskomiteen ser det òg slik at det er gode utsikter til å etablere ordningar som langt på veg sikrar vidareføring av eksisterande standardar og praksis i Noreg, sjølv om dei tre direktiva vert innførte fullt ut.

Direktiva opnar for bruk av tilsetningsstoff der dei fleste allereie i dag er i bruk i Noreg, men der det vert føre-

(Tveiten)

slått høgare grenseverdier enn dei me har i dag. Det er òg verdt å merka seg at direktiva gir retningslinjer for maksimumsgrenser, som fleire talarar tidlegare har vore innom, og ikkje minimumsgrenser.

Det må òg vera med i biletet at norske næringsmiddelprodusentar og daglegvarebransjen har kome med utsegner om at deira haldning er at dagens praksis med bruk av desse stoffa i næringsmiddel ikkje skal endrast på den norske marknaden, sjølv om EU sitt regelverk er teke inn i norske føresegnar. Dette medverkar til at det er tilstrekkeleg låg risiko for helseskadar ved innlemming av direktiva, slik eg ser det.

Nokre av desse stoffa som vert føreslåtte i direktiva, kan ein helsemessig sett ha innvendingar mot dersom dei vert brukte i store mengder. Dei fleste stoffa vert i dag brukte i norske produkt, men altså i mindre dosar enn det som vert tillate i desse direktiva. Arbeidarpartiet meiner derfor at det vil ha svært mykje å seia at både norskproduserte og importerte næringsmiddel vert tydeleg og godt merka med gode varedeklarasjonar, for at m.a. allergikarar og andre lett skal kunne velja bort produkt med gitte tilsetjingsstoff dersom dei ynskjer det. Det er òg viktig at offentlege myndigheiter gjennomfører relevante informasjonstiltak retta mot norske forbrukarar. Slik informasjon må vera lettfatteleg og m.a. innehalda opplysningar om verknader, bruksområde, mogleg helserisiko og tilråding om dagleg inntak.

Det er ikkje ansvarsfråskrivning frå myndigheitene si side at forbrukaren vert gjort betre i stand til sjølv å velja varer ut frå auka informasjon og betre og relevant merking frå næringsmiddelindustrien og myndigheitene si side, snarare tvert om. For Arbeidarpartiet er det naturleg at forbukarane sin innverknad vert styrkt. Aktiv informasjon retta mot befolkninga generelt og mot grupper spesielt vil medverka til å styrkja denne innverknaden, saman med ei betre merking av både emballerte og uemballerte varer. I denne samanhengen er det viktig at forbrukarorganisasjonar har kraft og gjennomslag. Me må ikkje gløyma at desse reglane, inklusiv dei direktiva me behandlar i dag, ikkje er statiske og endelege. Ny kunnskap og forbrukarane sine krav vil heile tida påverka utforminga av dei nye reglane.

EU sin forskingskomite må heile tida søkja og vurdere ny kunnskap på dette feltet og tilrå innhaldet i direktiva deretter.

Det er på denne bakgrunnen Arbeidarpartiet har fremja følgjande forslag, som òg fekk tilslutnad frå fleirtalet i komiteen:

«Stortinget ber Regjeringa fremje forslag som presiserer krava til tydelege og lettfattelege vare- og innhaldsdeklarasjonar/-merking av næringsmiddel. For næringsmiddel utan emballasje må det lagast eigne system. Det må spesielt leggast vekt på krava som allergikarar og andre har for tydelege vare- og innhaldsdeklarasjonar.

Stortinget ber også Regjeringa gjennomføre informasjonstiltak når det gjeld bruk av tilsetjingsstoff i næringsmiddel andsynes norske forbrukarar.»

Det er òg grunn til å minna om at når det gjeld St.prp. nr. 12, som me behandlar i dag, vil det om kort tid verta sendt ut på høyring ei forskriftsendring for merking av uemballerte varer. Dette vil vera med på å hjelpa forbrukarane til å finna fram i jungelen.

Are Næss (KrF): Når vi vurderer en helserisiko i miljøet, er det naturlig å vurdere risikoen i forhold til den antatte fordel ved å benytte det aktuelle stoff. De spørsmål vi stiller oss, er bl.a.: Hvor utbredt er helserisikoen ved bruk av dette stoffet, og hvor alvorlig er en eventuell helseskade for den som rammes?

Et annet viktig spørsmål er om det er mulig å fastsette eventuelle fargestoffgrenser for konsentrasjonen av de ulike stoffene. I den aktuelle debatten kan vi imidlertid stort sett se bort fra dette, da det gjennomgående hevdes at det ikke er mulig å fastsette slike sikre grenser.

Det såkalte diversedirektivet gjelder bruk av nitritt og nitrat som konserveringsmidler for matvarer. Hensikten er å bedre holdbarheten og stabilisere farge. Diversedirektivet tillater disse stoffene brukt i høyere konsentrasjoner og også i noen flere varer enn det har vært gjort i Norge tidligere.

Nitritt kan reagere med aminer i næringsmidlene og føre til dannelser av kreftfremkallende nitrosaminer. Nitrosaminmengden som dannes, er doseavhengig i forhold til nitritt/nitrat-konsentrasjonen, og Regjeringen viser selv i proposisjonen til at det ikke finnes noen nedre grense der man kan være sikker på at det ikke skjer svulstutvikling. Det vises også til at nitrosaminer i Danmark er anslått å føre til ekstra kreftdødsfall av en hyppighet som skulle tilsvare bortimot to dødsfall i Norge pr. år, basert på dagens inntak av nitritt/nitrat. Det er grunn til å tro at høyere konsentrasjoner, som det er foreslått i direktivet, vil gi ytterligere økning i kreftrisikoen. Det er verdt å merke seg av EU-kommisjonens vitenskapelige komite for matvarer har påpekt kreftrisikoen ved nitrosaminer, og konkludert med at bruken av nitritt/nitrat må begrenses mest mulig.

Fargestoffdirektivet gjelder såkalte azofargestoffer som kan gi allergiske reaksjoner. Disse fargestoffene er for det meste forbudt i Norge fra 1978, men EØS-avtalen har medført at noen av dem er tillatt i svært små mengder i svært spesielle produkter. Fargestoffdirektivet øker tallet på godkjente azofargestoffer fra 8 til 17, og 12 av disse kan brukes i svært mange matvarer.

Allergiske reaksjoner og allergirelaterte sykdommer er i økende grad et problem i Norge i dag. Som kjent vil en allergisk reaksjon kunne utløses av svært små konsentrasjoner av et allergifremkallende stoff. Regjeringen innrømmer i proposisjonen at azofargestoffene lenge har vært kjent for å kunne utløse overfølsomhetsreaksjoner, og at livstruende, eller alvorlige, reaksjoner har vært rapportert. Likeledes innrømmes det at utvidet bruk av disse stoffene med stor sannsynlighet vil innebære at flere personer, spesielt barn, vil reagere med overfølsomhet.

Det tredje direktivet, søtstoffdirektivet, gjelder stoffet cyclamat, som i store mengder kan gi testikkelskader og nedsatt sæd kvalitet. Direktivet åpner for bruk av cyclamat.

mat i flere nye matvarer. Imidlertid har EU-kommisjonen signalisert at grenseverdiene for cyclamat trolig vil bli endret fordi EUs vitenskapskomite for næringsmidler har senket verdiene for akseptabelt daglig inntak vesentlig. Kristelig Folkeparti kan derfor slutte seg til at Norge her ber om en overgangsordning fram til EU har vedtatt nye og lavere grenseverdier.

Kristelig Folkeparti vil legge stor vekt på synspunktene fra fagmiljøene. Fungerende helsedirektør Lars Hanssen – som jeg siterer fra – sa bl.a. i åpen høring i komiteen:

«Vi kan konkludere med å si at å akseptere økt bruk av de tilsetningsstoffene som er omtalt i St.prp. nr.12, er et uheldig signal i forhold til den satsingen som finnes i Norge på kreftforebygging, allergi og trygg mat. Prinsipielt mener altså Helsetilsynet at de norske grenseverdiene bør opprettholdes. Det er også uheldig å akseptere EU-kommisjonens utsagn om at allerede utsatte grupper som allergikere og diabetikere, og da særlig barn med disse lidelsene, selv i enda større grad skal måtte være på vakt overfor den maten de spiser, jf. omtalen i proposisjonens kap. 4.3.2.4, femte avsnitt.»

På folkemunne heter disse direktivene «matsminke-direktivene». Det er en ganske treffende betegnelse. Nå er det vel slik at mange av oss ville ta oss bedre ut med litt sminke. Likevel vil vi avstå fra sminking dersom dette skulle medføre helseisiko. Og det er det som er poenget i denne saken. Disse tilsetningsstoffene er i liten grad nødvendige, de er til dels helt unødvendige, og kan altså medføre helseskade, ikke bare risiko for kreft eller allergi, men også risiko for infeksjon som følge av «maskering» av varer av dårlig kvalitet.

Fordi vi har så begrenset bruk for virkningen av disse stoffene, er det en ekstra grunn til å ta hensyn til bivirkningene. Nytteverdien er så liten at det ikke er grunn til å akseptere risikoen ved økte konsentrasjoner og/eller økte bruksområder. Kristelig Folkeparti vil derfor gå imot innlemmelse av diversedirektivet og fargestoffdirektivet.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Helseministeren skal ta for seg de helsemessige sidene ved denne saken, jeg skal begrense meg til å si noe om virkningen på EØS-avtalen av en eventuell norsk reservasjon, som har vært en viktig del av denne debatten.

Man skal være klar over at EØS-avtalen er vår mest omfattende folkerettslige avtale, og av stor betydning for norsk næringsliv og dermed også for verdiskapningen og velferden i Norge. Det er derfor viktig for Norge å forsvare denne avtalen i et Europa i stor forandring.

EØS-avtalen gir oss en rekke rettigheter og muligheter, men den innebærer også forpliktelser. En viktig forpliktelse er å medvirke til å skape et ensartet regelverk i hele EØS-området. Vi har rett til å reservere oss, men vi må bruke denne retten med forsiktighet for ikke å avvike så mye fra den grunnleggende forutsetningen om likt regelverk at vi risikerer å sette EØS-samarbeidet på prøve. Dette er jo grunnen til de uttalelser som tidligere utenriksminister Knut Vollebæk kom med om at man bør benytte denne reservasjonsretten i «ytterste nødsfall». Reservasjonsretten bør, som han sa, benyttes når vitale

norske interesser står på spill. Dersom vi fra norsk side reserverer oss også i andre tilfeller, kan vi ikke motvirke at også Island og Liechtenstein gjør det samme. Summen av disse handlingene vil kunne sette EØS-samarbeidet i fare.

De fleste av de tillatte stoffene og mengdebegrensningene i EUs tilsetningsdirektiver er helsemessig sett problematiske. Det er kun bestemmelsene om søtstoffet cyclamat, enkelte azofargestoffer og konserveringsmidlene nitrat/nitritt som har vært problematiske.

I utgangspunktet skulle direktivene ha vært innlemmet i EØS-avtalen allerede for fem-seks år siden. Vi har ikke fått medhold i at vi kan opprettholde avvikende nasjonale bestemmelser.

Som det er redegjort for i proposisjonen, vurderer norske helsemyndigheter helseisikoen som liten, selv om direktivene gjennomføres i norsk lovgivning.

Forbrukerrådet mener at forbrukernes interesser er ivaretatt ved at produsentene og dagligvarebransjen ikke har noe behov for eller ser noen grunn til å endre dagens praksis.

EØS-avtalen gir oss en viss mulighet til å delta i utviklingen av regelverk innenfor avtalens saksområder. Dersom vi ikke når fram med synspunktene våre, kan vi forsøke å få til spesielle løsninger. Men når de andre avtalepartene kan akseptere reglene, blir det imidlertid ekstra vanskelig å overbevise dem om at reglene ikke er bra nok for oss.

På bakgrunn av den dialog vi har hatt med kommisjonen, er det Regjeringens vurdering at vi har uttømt mulighetene for å forhandle om særlige løsninger for Norges del. Det er videre lite sannsynlig at vi vil oppnå en mer akseptabel løsning totalt sett ved å koble en løsning her til andre uløste spørsmål i EØS. Vi kan dessuten risikere at EU da har en annen oppfatning enn oss med hensyn til hvilke områder det er naturlig å koble. Dette tilsier at Norge nå har to alternativer: enten å gjennomføre de tre tilsetningsstoffdirektivene, eller at EFTA/EØS-landene som EUs motpart i EØS-avtalen reserverer seg mot å innlemme direktivbestemmelsene i EØS-avtalen – i dagligtale den såkalte vetoretten. Dersom EFTA/EØS-landene reserverer seg, kan EU svare med å anse berørte deler av avtalen som midlertidig opphørt.

Det er ikke tvil om at dette vil ramme EØS-avtalens regler når det gjelder næringsmidler. Det er ikke rettslig grunnlag i avtalen for å motsette seg dette. Dette vil kunne medføre store praktiske problemer for norske eksportinteresser på området. Det vil kunne innebære at norske regler ikke uten videre anses som likeverdige med EUs, og at norske kontroller og sertifikater ikke uten videre legges til grunn i det indre marked. Ved eksport av næringsmidler til EU vil det derfor kunne bli stilt krav om dokumentasjon eller testing for å forsikre seg om at produktene holder samme standard som kreves i henhold til deres eget regelverk. Dette vil medføre forsinkelser og økte kostnader ved eksport.

Dersom EU-landene skulle hindre norsk eksport i større grad enn det som er berettiget, vil det kunne ta lang tid å bringe disse hindringene til opphør. Selv om vi

skulle reservere oss, vil vi likevel ikke stå fritt til å forby import av næringsmidler fra EU som inneholder de aktuelle tilsetningsstoffene. Vi må kunne begrunne at dette er nødvendig for å beskytte folks helse. Vi kan risikere at ESA reiser sak mot Norge for EFTA-domstolen, fordi de har en annen oppfatning av helserisikoen og nødvendigheten av et forbud. Det er ikke uten videre gitt at EFTA-domstolen vil dele vår oppfatning.

Vi kan ikke uten videre utelukke at EU vil kunne ha en annen oppfatning enn oss om hvilke deler av EØS-avtalen som er direkte berørt av en eventuell reservasjon mot tilsetningsstoffdirektivene. Hvis det skulle oppstå uenighet mellom oss og EU om hvilke deler av EØS-avtalen som skal anses midlertidig opphørt, må uenigheten løses politisk. Vi vil ikke kunne bringe det spørsmålet inn for verken EFTA- eller EF-domstolen. Det er dessuten hevet over enhver tvil at bruk av reservasjonsretten når det gjelder de tre tilsetningsstoffdirektivene, vil medføre betydelige belastninger på samarbeidsklimaet i EØS. Det er sannsynlig med politiske reaksjoner fra EU-siden i tillegg til de automatiske, rettslige konsekvensene som jeg har redegjort for. Dette er kanskje den mest vidtrekkende og minst overskuelige konsekvensen av å bruke reservasjonsretten. Det vil i en utvidet sammenheng kunne ramme norske næringslivsinteresser og også norske interesser for øvrig på et tidspunkt da det kanskje er viktigere enn noensinne å ivareta EØS-avtalen.

Senterpartiet har i sine særmerknader i næringskomiteens innstilling også understreket at det er

«ikke nok å se til de rettslig regulerte sanksjoner innenfor EØS-avtalen når Norge skal vurdere konsekvenser av et eventuelt veto».

De hevder imidlertid at det er liten sannsynlighet for også politisk funderte reaksjonsmåter til skade for Norge. Partiet viser her til en betenkning av professor dr. juris Graver og dr.polit. Sverdrup, en betenkning som for øvrig antas å være grunnlag for de samme herrenes kronikk i Aftenposten i går. Så vidt jeg kan se av betenkningen og kronikken, mener imidlertid Graver og Sverdrup tvert imot at det er sannsynlig at EU setter i gang politiske reaksjoner som går utover det som er regulert i EØS-avtalen. De viser til at saken har viktige symbolske sider, både fordi det prinsipielt sett dreier seg om sentrale regler, og fordi EU har avvist tilsvarende krav og argumenter fra enkelte av EUs egne medlemsstater. De anser det derfor sannsynlig at Norge vil få svekket sin godvilje i EU-systemet og i en rekke medlemsstater gjennom et nei. Det er imidlertid ingen som med sikkerhet kan si nøyaktig hvilke konsekvenser det vil ha å bruke reservasjonsretten på de tre tilsetningsstoffdirektivene. Det som er sikkert, er imidlertid at det vil få både rettslige og politiske konsekvenser, og at disse vil bli alvorlige.

Til slutt har jeg lyst til å si til Morten Lund når det gjelder det han sa her tidligere, at de han kalte ja-folk, vil godta direktivene for å få til en raskest mulig tilpasning til EU for å bane veien for medlemskap. Det er like galt å påstå dette som det vil være å påstå at Senterpartiet vil ha et norsk veto fordi partiet er imot EØS-avtalen, og på den måten derved undergrave EØS-avtalen. La oss diskutere

med blanke argumenter og ikke tillegge hverandre slike motiver. Det er argumentene som teller.

Vi vil godta direktivene fordi vi er for EØS-avtalen. Den innebærer både forpliktelser og fordeler for Norge. Når direktivene ikke fører til endringer av praksisen her i Norge, er det ingen grunn til å bruke reservasjonsretten.

Det er også i debatten reist spørsmål om hvorfor den norske regjering har en annen holdning enn det danske Folketinget og den danske regjering. Det er ikke riktig at vi har en annen holdning enn det som har kommet til uttrykk i Danmark. Danmark har hatt tilsvarende ønske som Norge om å opprettholde nasjonale regler, men landet har ikke fått medhold for dette i EU. Danmark har nå endret sitt regelverk i samsvar med direktivene, men har anlagt sak mot kommisjonen for EF-domstolen. Og jeg vil minne om at Norge intervensjoner til fordel for Danmark i denne sak, så vi har tilsvarende holdning i denne saken og også med hensyn til hvordan man skal håndtere slike direktiver.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Einar Steensnæs (KrF): EØS-avtalen er nå ca. ti år gammel. Den daværende statsminister Gro Harlem Brundtland la meget stor vekt på vetoretten, eller det som nå blir kalt reservasjonsretten, da hun argumenterte for gjennomføringen av denne avtalen i Stortinget.

Det er klart, som utenriksministeren sa, at med en slik avtale følger det både ulemper og fordeler. Kristelig Folkeparti har ikke uten videre sett det uproblematisk å slutte seg til direktivet som gjelder cyklamat, men vi har på bakgrunn av den overgangsordningen til nye grenseverdier som EU har innstilt seg på, funnet å kunne akseptere dette. Men vi har av helsemessige grunner, slik som andre representanter fra mitt parti har argumentert for, avvist de to øvrige direktiver. Dette mener vi er en balansert, saklig holdning til det dokumentet som er forelagt Stortinget.

Så siterer utenriksministeren tidligere utenriksminister Knut Vollebæk, som hevdet i Stortinget at vi ikke må avvike så mye fra bestemmelsene i EU at vi faktisk undergraver denne viktige EØS-avtalen, og at vi bare bør avvike fra den når vitale norske interesser står på spill. Begge disse to synspunktene er jeg for min del helt enig i, men det har relasjon også til den saken vi behandler her. Foreløpig har ikke vetoretten overhodet vært nyttet i norsk politikk. Det har altså ikke vært snakk om noe misbruk eller overbruk når det gjelder reservasjonsretten. Når Regjeringen ikke ønsker å bruke denne reservasjonsretten i dette tilfellet heller, kan det skyldes ett eller flere av følgende alternativer: For det første betyr det kanskje at Regjeringen mener, og det går fram av utenriksministerens redegjørelse, at i dette tilfellet representerer ikke dette vitale nok interesser som kan begrunne bruk av reservasjonsrett, at Regjeringen mener en bør reservere denne bruken til en viktigere sak, f.eks. patentdirektivet, eller at Regjeringen overhodet ikke vil bruke reservasjonsretten. Hvilke av disse alternativer er det utenriksministeren forsøker å formidle til Stortinget i dag?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg må si at jeg er litt skuffet over at de to og et halvt årene som Kristelig Folkeparti og de to andre sentrumspartiene brukte i regjering, ikke har hatt lengre virkning enn det vi nå faktisk ser i flere saker. Jeg tror det var en grunn til at regjeringen Bondevik også var så tilbakeholden i dette spørsmålet som det den var. Den regjeringen gikk heller ikke til det skritt å bruke den norske reservasjonsretten, som man faktisk kunne ha gjort i disse tilfellene, mens man selv satt i regjering. Man kunne ha drevet denne saken fram til en behandling, men gjorde det ikke. Denne saken har versert i Norge siden 1994, og i de to og et halvt årene under Bondevik kunne den norske regjering ha brukt den norske reservasjonsretten og fått avklart saken.

Det er ingen av de grunnene som Steensnæs nå lister opp, som ligger til grunn for den nåværende regjerings holdning. Vi ser fra sak til sak på hva som er riktig for Norge å gjøre, og vi har ikke funnet at vi bør bruke reservasjonsretten i en sak der disse direktivene faktisk ikke får noen praktisk betydning for Norge. Det er faktisk slik at produsentene og detaljleddene ikke har noen grunn til og ikke har noe behov for å øke mengden av tilsetningsstoffer. Og så skulle vi bruke denne retten så å si av politiske grunner, som jeg har inntrykk av at man nå gjør, for nærmest å demonstrere at man vil bruke denne reservasjonsretten. Og når man til alt overmål selv satt i regjering og ikke brukte den, synes jeg at man har en syltynn sak.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg vil gjerne utfordre utenriksministeren som partileder og som tidligere statsminister. Etter min oppfatning har Arbeiderpartiet og arbeiderpartiregjeringen i løpet av det siste året endret sin holdning både i forhold til de råd som gis av fagmyndigheter, og det viktige såkalte føre var-prinsippet i miljøpolitikken.

For ett år siden opplevde en f.eks. – ganske oppsiktsvekkende – at Arbeiderpartiet valgte å instruere fagmyndighetene, SFT, i gasskraftsaken til å endre sin holdning. I matsminkesaken sa daværende stasminister Jagland i forbindelse med den såkalte matmeldingen, St.meld. nr. 40 for 1996-97, at

«det ikke skal tillates bruk av tilsetningsstoffer i Norge der det foreligger faglige vurderinger som tilsier at inntak av slike stoffer innebærer helsefare for forbrukere generelt».

Og hva sier fagmyndighetene i dag? Jo, helsemyndighetene har som en kommentar til St.prp. nr. 12 sagt – og da snakker vi her om Helsetilsynet – at det er

«et uheldig signal i forhold til den satsingen som finnes i Norge på kreftforebygging, allergi og trygg mat».

Det er rådet, det er anbefalingen, og det er vurderingen fra Helsetilsynet i dag. Og så velger Arbeiderpartiet å overse dette. Det kan ikke argumenteres med den avtalen som er inngått med dagligvarehandelen og matvareindustrien; dette var kjent da Helsetilsynet kom med sin innstilling.

Skjønner og forstår utenriksministeren at folk flest vil oppfatte det slik at Arbeiderpartiet har endret sin holdning både i forhold til fagmyndighetene og når det gjelder det viktige føre var-prinsippet i miljøpolitikken?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg overlater til helseministeren å redegjøre for akkurat det helsefaglige spørsmålet. Jeg vil bare si at vi ikke har endret noe på vår holdning i forhold til uttalelser fra fagmyndigheter, de er tatt meget alvorlig også i denne saken. Det som vi her legger fram, er i samsvar med det som vi skrev i den matmeldingen som det refereres til.

Så har jeg lyst til å si siden man tar utgangspunkt i forhistorien: Som kjent kom det en regjering rett etter at denne matmeldingen var lagt fram og behandlet i Stortinget, og hvis det er slik at denne saken er av så stor viktighet helsemessig som det er blitt påstått i denne debatten, hvorfor benyttet ikke den regjeringen muligheten den hadde i 2 ½ år til å avklare saken? Jeg må spørre om det igjen. Jeg har også lyst til å si at sannheten var at man skjøv en lang rekke saker foran seg, ikke bare EU-relaterte saker, men også en lang rekke andre saker, der det ikke foregikk noe som helst. Og når det gjelder EU-saker, skjøv man dem til de grader foran seg at vi nå sitter med et slags problem i forhold til EU ved at spørsmål om disse direktivene og andre direktiver faktisk ble tatt opp på EØS-rådsmøtet. I henhold til EØS-avtalen er det det stedet der EU og EFTA-landene formelt sett møtes, og når dette ble tatt opp der, er det all grunn til å ta det alvorlig. Man hadde drevet dette så langt at man kom til det punktet, og da er den nåværende regjering faktisk nødt til å foreta seg noe. Det er et godt eksempel på at det ikke lønner seg å la ting drive. Men hovedspørsmålet er: Hvorfor tok man ikke tak i dette hvis det var av så stor betydning som man nå mener?

Lisbet Rugtvedt (SV): I dag har vi fått det vi kunne kalle en Opseth-garanti for at alt skal bli som før når det gjelder tilsetningsstoffer, ved at representanten Opseth gikk svært langt i å si at alt vil bli som før, ingenting vil endres.

I høst la utenriksministeren stor vekt på den såkalte avtalen med dagligvarehandelen da han informerte om at Norge kom til å akseptere matsminkedirektivene og søtstoffdirektivet. Hadde det foreligget en forpliktende avtale, hadde dette trolig vært i strid med EØS-avtalen. Det vil være en fordel for forbrukerne om dagligvarehandelen har en bevisst politikk i forhold til ikke å selge mat som inneholder disse kreftfremkallende og allergifremkallende tilsetningsstoffene, selv om det ikke virker holdbart at det er næringsaktørene som skal erstatte politikk og vedtak og forskrifter. Vi har heller ingen garanti for at denne linjen vil vare over tid. Ingen har forpliktet seg overfor myndighetene, og ingen av kjedene har forpliktet seg overfor hverandre. Kan utenriksministeren gi noen garanti for at denne linjen fra dagligvarehandelens side vil vare? Og vil Regjeringen kunne foreta seg noe dersom det viser seg at disse løftene ikke holder mer enn noen få måneder?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det viser seg i en lang rekke andre tilfeller også at man ikke har noen direkte garantier for at man har sikker mat. Det skulle debatten og eksemplene gjennom lang tid vise. Det er den

politikken og de positive tiltakene som vi kan sette i verk, som gir oss best mulig garanti. Heller ikke om man sa nei til disse direktivene, hadde man noen garanti for at varer med tilsetningsstoffverdier opp til EU-nivå ikke ble omsatt i Norge, fordi vi ikke kunne motsette oss import av slike varer til Norge. Da måtte man i så fall si opp EØS-avtalen. Det ønsker jo SV og Senterpartiet, men det ønsker ikke flertallet i denne salen å gjøre. Man har selvfølgelig ingen garanti for noe som helst, men det som er viktig å legge merke til, er at produsentene og detaljledet ikke har noe behov for å øke tilsetningsstoffene, rett og slett av den grunn at de hygienemessige forholdene i industrien er slik at man ikke har behov for det. Og hvorfor skulle man da utsette seg for forbrukernes vrede ved å øke mengden av tilsetningsstoffer? Det er grunnen for at vi mener at det ikke er noen problemer knyttet til at man gjennomfører disse direktivene. Hvis det skulle vise seg at det blir problemer, får vi legge fram en sak for Stortinget på det, og ikke ta sorgene på forskudd på den måten at man bruker reservasjonsretten i forhold til noe som kanskje ikke er nødvendig i det hele tatt. Men hvis det skulle vise seg at det blir problemer, får vi i så fall ta det veldig alvorlig.

Leif Helge Kongshaug (V): Under høringen sa direktør Per Anders Stalheim i Forbrukerrådet at de omstridte punktene i direktivene ikke burde innføres, og at «merking og informasjon er nødvendige, men ikke tilstrekkelige virkemidler». Det er alltid «en avveining hva man selv skal vite», og hva en forventer er hjemlet i nasjonale regelverk når det gjelder den sikkerheten en forventer ved å oppholde seg i et moderne, utviklet land. Stalheim sa videre:

«Den risikoen som påføres av andre, er helt avgjørende både for tilliten til markedet og til myndighetene, hvor vi i Norge er i den heldige situasjon at forbrukerne har tillit både til markedet, til produktene og til myndighetene».

Den tilliten her til lands bør ikke utvannes.

Et flertall innfører direktivene i dag. Vil da utenriksministeren følge opp Forbrukerrådets videre anbefaling om å «arbeide aktivt for at regelverket forbedres gjennom påvirkning på både europeisk nivå og globalt nivå», altså både i EUs og WTOs organer? Etableringen av ny lovgivning og «European Food Authority» i EU samt kravene til en revurdering av nitrat/nitritt-bestemmelsene fra EUs vitenskapelige komite burde være et godt grunnlag for å få gjennomslag.

Spørsmålet blir altså: Vil utenriksministeren medvirke til at Norge inntar en slik pådriverrolle?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det er det veldig enkelt å svare på, for Norge har tatt opp dette spørsmålet om cyclamat. Det har gitt som resultat at vitenskapskomiteen har satt grenseverdiene annerledes, og det gjør at Kristelig Folkeparti nå sier at man kan akseptere det direktivet.

Vi vil også intervensere til fordel for Danmark når saken om de andre tilsetningsstoffene kommer opp for

EF-domstolen. Så vi vil arbeide for strengest mulige bestemmelser, og selvfølgelig for bestemmelser som ligger nærmest opp til dem som vi selv har nå. Det har vi gjort, og det kommer vi til å fortsette med. Og vi har samme holdning som Danmark her.

Men når praksisen i Norge ikke vil bli særlig annerledes enn den vi har nå, ser vi ikke noen grunn til å bruke reservasjonsretten – og det er jo det debatten nå egentlig dreier seg om.

Einar Steensnæs (KrF): Utenriksministeren refererte til at heller ikke regjeringen Bondevik i noen av EØS-sakene gjorde bruk av reservasjonsretten – og det er riktig. Men utenriksministeren siterte også tidligere utenriksminister Vollebæk, som redegjorde for regjeringen Bondeviks holdning til reservasjonsretten. Og der gav jeg min tilslutning. Det skal være en høy terskel. Den skal ikke brukes slik at en langsomt undergraver denne viktige avtalen, men den skal kunne brukes når vitale norske interesser står på spill. Det var det utenriksminister Vollebæk sa. Jeg utfordret da utenriksminister Jagland på spørsmålet om han ikke antok at de helseskader og den helserisiko som er forbundet med to av de tre direktivene, representerte så vitale norske interesser at den gangen burde reservasjonsretten nyttes. Han svarte at det var heller ikke et alternativ han ville vurdere.

Når regjeringen Bondevik ikke gjorde seg nytte av reservasjonsretten, var det fordi helseminister Dagfinn Høybråten var i en dialog med EU om ordninger som kunne få på plass en tilfredsstillende ordning uten at reservasjonsretten ble nyttet. Jeg konstaterer at de forhandlingene ikke førte fram. Jeg er sikker på at den nåværende helseminister har gjort det han kunne for å få til slike ordninger. Men det ville være like galt av meg å spå hva regjeringen Bondevik ville ha gjort i det tilfellet, som det er av utenriksminister Jagland å referere til at regjeringen Bondevik ikke gjorde seg nytte av dette.

En kan konstatere at regjeringen Bondevik har hatt en mye mer nyansert holdning til reservasjonsretten enn det nåværende utenriksminister gir uttrykk for. Også i Stortingets organer, den utvidede utenrikskomite, gjorde daværende helseminister og utenriksminister det klart at de så meget alvorlig på de konsekvensene disse direktivene hadde for norsk helse. Jeg vil derfor spørre utenriksministeren: Er det overhodet noen aktuelle direktiver som ligger på agendaen i EU, som det kan være aktuelt for den norske regjeringen å foreslå reservasjonsrett mot?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg føler at representanten Steensnæs nå omskriver Vollebæks uttalelse noe når han henviser til at Vollebæk har sagt at reservasjonsretten bare skal brukes når vitale norske interesser står på spill. Ja, han sa faktisk noe mer enn det, han sa bare i nødsfall. Og hvis nå representanter for den forhenværende Bondevik-regjering definerer dette som å innebære at man skal nedlegge veto mot direktiver som i praksis ikke får noen betydning i Norge, så lurer jeg på om det er dekkende for hva Vollebæk faktisk mente. Da

lurer jeg i det hele tatt på hva han mente med det han sa her i Stortinget.

For hvis man nå mener at vitale norske interesser står på spill ved å gjennomføre disse direktivene, som ikke får noen særlig praksis i Norge, da må jeg gå så langt som å si at det kan ikke jeg som utenriksminister stå for i utlandet. Det tror jeg ikke vil få noe gehør i andre land, i hvert fall ikke i EU, som vi er nødt til å ha et forhold til på grunn av EØS-avtalen.

Så ble det sagt at den forrige regjeringen arbeidet med norske særregler. Ja, men man kunne ha drevet det fram mens man selv satt i regjering. Man burde egentlig ha gjort det, men man forsinket dette så mye at det faktisk ble et problem i forhold til EU, og at vi derfor fikk liten tid på saken. Man kunne ha drevet denne saken fram, og man kunne i sin regjeringstid ha nedlagt dette veto som man mener at man nå bør gjøre, men som man unnlot å gjøre akkurat da. Det er nemlig ikke nå saken burde behandles – den burde ha vært behandlet for lenge siden.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Ivar Kristiansen (H): Denne saken berører naturlig nok både EØS-avtalen som sådan og vårt suverent viktigste marked, EU. Det vi snakker om i dag, er den viktigste handelsavtalen Norge har inngått med andre land, som overskygger alt annet av handelsavtaler vi har gående. Vi snakker om det viktigste marked for norsk eksportindustri, og vi snakker om det best betalende marked. Det er en avtale som gjennom ti år har gitt oss enorme utviklingsmuligheter, og som har gitt norsk næringsliv og Norge som nasjon en stabilitet som vi ellers ikke ville nytt godt av. Det er en avtale som gir oss rettigheter, men som selvfølgelig også, som alle avtaler, innebærer forpliktelser for nasjonen. De forpliktelsene vi inngår, betyr at vi skal slutte oss til et ensartet regelverk for handel, som selvfølgelig vil berøre hele EØS-området. Dette er en viktig avtale som mellompartiene tydeligvis i dag ønsker å få testet ut.

Vi vet alle sammen hva et veto, som mellompartiene tar sikte på å fremme forslag om i dag, vil kunne komme til å bety. EØS-avtalens vedlegg 2, om næringsmiddel-delen, sier helt klart og tydelig fra om hva som er automatikken ved et veto, hvis dette blir vedtatt. Det innebærer at avtalen kan sies opp på dette området fra EUs side, med de konsekvenser det kan få for norsk eksportindustri. Én ting er at det i så fall vil berøre norsk eksportindustri, men tydeligvis har det ikke noen stor innvirkning på mellompartiene og SV at man samtidig drar meg seg Island og Liechtenstein inn i denne situasjonen, bringer Norge og disse landene ut på en usikker seilas.

Et forhold er at disse direktivene skulle ha vært innlemmet for flere år siden. Men jeg registrerer at man underkjenner et forhold; man tror nemlig ikke dette vil bety noe nevneverdig for EU, og man sier rett ut at dette er en avtale som har minimal betydning for EU. Dermed slår man kategorisk fast at det å prøve ut reservasjonsretten egentlig ikke vil medføre noe særlig problem. Og det er fantastisk å registrere at SV nærmest vil se det som for-

målstjenlig å få testet ut denne reservasjonsretten. Det er et sært synspunkt, som ansatte på norske arbeidsplasser i konkurranseutsatt eksportindustri bør merke seg.

Jeg er ganske sikker på at den forrige regjering, regjeringen Bondevik, nokså klart forstod hva slags avslag man fikk på søknaden som kom i retur den 19. november i fjor. Jeg er ganske sikker på at den forrige regjering også registrerte, fikk med seg, kommissær Pattons uttalelse av 19. september 1999, hvor han sier at nå er EUs tålmodighet i ferd med å renne ut, i ferd med å ta slutt. Og når vi vet at innlemming av de nevnte direktiv, etter de opplysninger vi har fått lagt fram, ikke vil ha noen innvirkning på folkehelsen i Norge, ingen innvirkning på norske matvareprodukter i tiden fremover, hva skal da hensikten være med å få testet ut denne såkalte reservasjonsretten?

Jeg vet ikke om det kan ha gått representanten Steensnæs hus forbi når han henviser til Gro Harlem Brundtland og EU ti år tilbake i tiden, at det var et annet EU vi da hadde med å gjøre. Det har rent mye vann i havet på ti år, og det er jeg ganske sikker på at også Steensnæs har fått med seg. Men jeg tror man gjennomfører ferden i dag i trygg forvisning om at direktivene blir vedtatt, og at de vil bli innlemmet fra norsk side.

I disse spørsmålene tror jeg det er viktig å ha klart for seg at det er meget sterke krefter også innad i EU som mener at EØS-avtalen er for god, at det ikke skal være slik at EFTA-landene bare skal nyte fordeler ved sin EØS-avtaletilknytning. Derfor forundrer det meg ganske sterkt når jeg registrerer at disse partiene nærmest ønsker å gi et håndslag til EU-landene, som sikkert gjerne også ser at man får testet ut vilkårene og betingelsene som Norge har.

Kjell Engebretsen (A): De direktivene vi behandler nå, fastsetter altså en øvre grense for visse tilsetningsstoffer – det har vi vel fått med oss nå. Disse grensene er altså satt litt høyere enn de grensene vi praktiserer i vårt land, dette dels fordi vi ikke har behov for å ha høyere grenser, dels fordi norske forbrukere ikke ønsker noen høyere grenser. Derfor er disse direktivene ikke spesielt interessante for oss, vi ønsker dem egentlig ikke. På den annen side: Disse direktivene pålegger oss ingenting, bortsett fra at vi ikke får bruke mer enn den øvre grensen tilsier når det gjelder nitritt, nitrat, cyklamat og en rekke av disse azofargestoffene. Men det er ikke noe krav om å endre nåværende praksis i Norge. Man får altså fortsette akkurat slik man gjør i Norge i dag.

Nå skal jeg ikke undersøke at gjennom å implementere disse bestemmelsene i norsk rett vil ikke norske myndigheter ha rett til å gripe inn i tilfeller hvor produsenter i Norge velger å øke mengden i forhold til i dagens produksjon. Men situasjonen er altså den at norsk næringsmiddelindustri ikke har noe behov for å øke mengden, og norske forbrukere ønsker det altså ikke. Direktivene vil derfor i praksis føre til få og antakelig ikke nevneverdige endringer her hos oss. Men jeg mener at disse direktivene aktualiserer spørsmålet om både tydeligere og – ikke minst – mer forståelig merking av matvarer. Det vil gi

norske forbrukere muligheter til å velge mer bevisst. Import av varer med høyere grenseverdier enn hva som produseres i Norge, kan vi ikke motsette oss, så slike varer vil kunne finnes i forretningene hvis forretningene ønsker å selge dem. Vi kan altså ikke stoppe import av slike varer. Det eneste som kan stoppe det, er at forbrukerne ikke kjøper dem.

Så er det et spørsmål om vi ikke burde ha reservert oss mot disse direktivene. Det er selve spørsmålet. Det er altså ingen i denne salen som jubler over disse direktivene og sier at nå har vi endelig fått dem. Man synes at de egentlig er unødvendige. Men så er spørsmålet: Er de av en slik art at vi bør reservere oss mot dem? Det har vært en gjennomgående holdning i regjeringen Harlem Brundtland, regjeringen Jagland og regjeringen Bondevik at denne reservasjonsretten bare skal brukes når det er absolutt nødvendig, eller når man tvinges til det. Vi kan foreta en juridisk vurdering av hvilke konsekvenser en reservasjon vil ha. Og selv om disse vurderingene vil sprike en hel del, hvilket vi ser at de gjør, ville vi få et bilde av mulige konsekvenser.

Man må imidlertid også foreta en ren organisatorisk vurdering av en slik reservasjon i og med at dette også blir et spørsmål som berører Island og Liechtenstein. De reaksjonene som kommer fra EU ved en reservasjon, vil også berøre Liechtenstein og Island. De kan i sin tur foreta sine reservasjoner i framtiden i forhold som vil være svært lite ønskelig for oss. Vi må altså ha en bevisst holdning til hva vi gir oss i kast med når vi skal begynne å kreve reservasjon i forhold til disse tingene. Og dette som representanten Steensnæs var ute etter, om vi ikke snart kunne få en eller annen sak hvor vi kunne få prøvd reservasjonsretten, er ikke slikt man kan holde på med i forhold til den viktigste avtalen vi faktisk har for næringslivet i Norge.

Ikke minst må man også foreta en politisk vurdering, og den vurderingen er verken på kort eller på lang sikt gjort av dem som går imot innstillingen i denne saken. Det sier seg selv at dersom man ikke ønsker EØS-avtalen, behøver man ikke foreta en slik vurdering. Men vi som mener at en godt fungerende EØS-avtale er avgjørende for hele vårt næringsliv, vi er nødt til å foreta en slik langsiktig, politisk vurdering. Utvidelsen av EU, konsekvensene for andre EØS-land og en videreutvikling av avtalen relatert til de behov og utfordringer vi står overfor framover, må være med i slike vurderinger.

Jeg vil påstå at uten en godt forankret og vel fungerende EØS-avtale vil Norges muligheter til å bli stående utenfor medlemskap i EU bli kraftig redusert. Det bør også de som i dag går imot denne innstillingen, ta med seg i sine vurderinger.

Statsråd Tore Tønne: Det er bred enighet om at vi skal ha strenge regler for og føre nøye kontroll med bruken av tilsetningsstoffer i mat. Forbrukerne skal kunne stole på at maten de kjøper, er helsemessig trygg.

Norge og EU-landene har lenge fulgt de samme prinsipper for godkjenning av tilsetningsstoffer i mat.

Når det gjelder mål og prinsipper for reguleringer på dette området, er det ingen forskjell mellom Norge og EU. Jeg tror også man ut fra erfaringene med det faglige samarbeidet innen dette feltet må konstatere at holdningene gjennomgående er de samme. De er sterkt preget av ønsket om å unngå at befolkningen utsettes for helsefare gjennom inntak av næringsstoffer som inneholder tilsetningsstoffer.

Selv om vi på denne måten har sammenfallende mål, prinsipper og holdninger til reguleringer, kan det godt forekomme at landene hver for seg ender opp med ulike konklusjoner med hensyn til hvilke tilsetningsstoffer og hvilke mengder de vil tillate. Når *det* skjer, inntreer avtalte samordningsmekanismer på dette som på andre områder. I EU skjer det som kjent gjennom behandling og iverksettelse av de forskjellige direktiver, og gjennom EØS-avtalen har vi, etter bestemte prosedyrer, valgt å gjøre disse gjeldende også i EFTA-landene. Det er denne prosessen dagens stortingsbehandling er en del av.

Ut fra isolerte helsepolitiske betraktninger kan det ofte argumenteres mot bruk av svært mange tilsetningsstoffer, nær sagt de fleste, hva enten det nå dreier seg om nasjonalt fastsatte regler eller tilpasning innenfor internasjonale avtaler. Så lenge man beveger seg innenfor fullt akseptable grenser, er det imidlertid sjelden at det er formålstjenlig å innta standpunkter ut fra slike isolerte hensyn. Som regel vil det være bedre å anlegge et helhelse-syn, også i en helsepolitisk sammenheng.

Jeg ønsker å framheve at helserisikoen ved bruk av tilsetningsstoffer i en totalsammenheng er liten. Helsemessig er det kostens totale sammensetning som betyr mest. Blant annet gir det klare utslag hvorvidt man spiser nok fiber, frukt og grønnsaker og lite mettet fett. Jeg vil også understreke at det er andre sider ved kosthold og livsførsel, f.eks. inntak av fett, sukker og salt, for ikke å snakke om bruken av tobakk, som representerer vesentlig større helseproblemer enn de tilsetningsstoffene som er tema her i dag.

Norske fagmyndigheter har vurdert det slik at de fleste bestemmelser i EUs tre tilsetningsstoffdirektiver er uproblematiske, og de er i hovedsak gjennomført i norsk rett allerede. På noen områder har dette sågar ført til at våre regler er blitt strengere; grenseverdiene for konserveringsmidlene benzoater ble f.eks. senket betraktelig. Den tilnærmingen til direktivene som ble foretatt ved siste revisjon av de norske bestemmelsene, har økt antallet godkjente stoffer fra ca. 300 til 340. Mange av de nye stoffene er kun varianter av stoffer som allerede var godkjent i Norge.

Det er imidlertid bestemmelser om noen stoffer som ikke er gjennomført, og det gjelder konserveringsmidlene nitritt og nitrat, de såkalte azofargene og søtstoffet cyclamat. De tre tilsetningsstoffdirektivene gir adgang til å øke bruken av disse stoffene i næringsmidler, sett i forhold til våre regler i dag.

Statens institutt for folkehelse har foretatt en helsefaglig vurdering av økt bruk av disse stoffene. Alle tilsetningsstoffer som er tillatt brukt i maten, har vært gjennom en vitenskapelig, helsemessig vurdering. Under-

søkelsene omfatter både laboratorieanalyser og forsøk på dyr. Ut fra disse forsøkene fastsettes et såkalt akseptabelt daglig inntak, en ADI-verdi, som er den mengde et menneske kan spise hver dag gjennom hele livet uten risiko for helseskade. I praksis er det vel få som har slike matvaner, men det er altså en måte å fastsette en grenseverdi på. En overskridelse av ADI vil ikke nødvendigvis føre til noen helseskade, fordi det i verdiene er innebygd en meget høy sikkerhetsfaktor. Det er faktisk ganske krevende å komme opp i et slikt risikonivå. Internasjonalt er det likevel enighet om at ADI-verdien ikke skal overskrides verken av gjennomsnittsforbrukeren eller av storforbrukere av matvarer som inneholder et bestemt tilsetningsstoff.

Statens institutt for folkehelse anslår at helserisikoen for hele eller deler av befolkningen kan øke noe dersom matvarer på det norske markedet tilsettes nitritt/nitrat, azofargestoffer eller cyklamater opp mot direktivenes maksimalverdier. Statens næringsmiddeltilsyn har på dette grunnlag nærmere utredet mulige konsekvenser, slik det fremkommer i proposisjonen.

Direktivene fastsetter selvsagt ikke noe krav om økt bruk. Tvert imot er det slik at også EU legger til grunn et prinsipp om at det innenfor de fastsatte maksimumsgrenser ikke skal tilsettes mer enn det som strengt tatt er nødvendig. Det er følgelig ikke noe til hinder for at dagens praksis i Norge opprettholdes. Norske næringsmiddelprodusenter og dagligvarebransjen har på denne bakgrunn også uttalt at de ikke ønsker å endre dagens praksis selv om direktivene gjennomføres i norsk rett.

Hadde vi stått fritt, hadde vi trolig beholdt dagens norske regulering av de tilsetningsstoffene det her er snakk om. Både denne og de foregående regjeringene har forsøkt å få gjennomslag for det. Dette har vi ikke lyktes med. Helserisikoen vurderes imidlertid som svært liten, selv om det skulle bli en viss økning i bruken av de aktuelle tilsetningsstoffene. Det siste er altså slett ikke sikkert. Skulle gjennomføringen føre til at det blir brukt større mengder tilsetningsstoffer i maten på det norske markedet enn tidligere, kan forbrukerne få mer hjelp til å velge de varene de ønsker, ved at varene – som i dag – merkes, og ved at det settes i verk ytterligere informasjonstiltak. Alt i alt mener jeg derfor det er helsepolitisk fullt forsvarlig å gjennomføre det vedtak som tilrås i innstillingen.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Are Næss (KrF): Utenriksministeren har henvist alle helsepolitiske problemstillinger til helseministeren. Spørsmålet blir da om helsepolitikken har vært avgjørende for helseministeren. Når han sier at hadde vi stått fritt, hadde vi sannsynligvis beholdt dagens norske regler, tyder det etter min mening på at det motsatte er tilfellet.

I åpen høring i komiteen har Helsetilsynet med tilslutning fra Statens institutt for folkehelse klart uttalt at å ak-

septere økt bruk av de aktuelle tilsetningsstoffene er et uheldig signal i forhold til satsing på kreftforebygging, allergi og trygg mat, og at «de norske grenseverdiene bør opprettholdes».

Hvorfor går helseministeren her imot de klare faglige råd fra den norske ekspertise? Har han noen bedre fagmiljøer enn Helsetilsynet og Statens institutt for folkehelse?

Danske tall tyder på at nitrosaminer alene kan medføre ca. ett til to ekstra kreftdødsfall i Norge pr. år. Det er riktig at det er prosentvis lite, men som han sa, pasienten, det blir 100 pst. for den som dør. Og dette er helt uønskede dødsfall! Hvor stor helsefare, hvor mange antatte dødsfall pr. år er helseministeren villig til å godta på grunn av bruk av tilsetningsstoffer som har svært liten eller ingen nytteverdi?

Statsråd Tore Tønne: Ja, det er riktig som jeg sa, at stod vi helt fritt, tror jeg vi ville ha beholdt de reguleringer vi har fastsatt på nasjonalt grunnlag i Norge. Men jeg sa også at jeg ikke tror, selv ikke i helsepolitiske spørsmål, at det er formålstjenlig å innta standpunkter ut fra helt isolerte betraktninger. Jeg tror det er riktig også her å se dette i et helhetssyn, og da mener jeg virkelig at det er andre problemstillinger knyttet til vårt kosthold som er av langt alvorligere betydning, og som det er langt viktigere å legge vekt på i vår helsepolitikk, enn akkurat de spørsmål som knytter seg til de tilsetningsstoffer det er snakk om her i dag.

Jeg har selvsagt basert meg på de fagmyndigheter som står til rådighet, i de vurderinger som er gjort omkring disse direktivene. Og det er altså slik at det ikke er grunn til å hevde at helserisikoen øker utover det fullt akseptable selv om disse direktivene innføres. Det er det jeg legger vekt på som faglige råd og vurderinger i denne sammenheng.

Så er det pekt på – og det er blitt sitert flere ganger her i dag – at noen har sagt at det kan ha en uheldig signaleffekt, at det vil være et uheldig signal om man aksepterer dette. Da vil jeg si at det er nok mulig, og det kan man gjerne diskutere. Men i en diskusjon om signaleffekter er vi inne på et annet fagområde, om man kan kalle det det, enn noen av de faginstanser som har vært inne for å vurdere helserisikoen i dette. Og jeg vil si at også når det gjelder signaleffekter, bør man se det i et helhetssyn, og da er det mange andre signaler som er viktigere enn akkurat dette. Vi må ikke komme i den situasjonen at det er fargen på den spriten som omsettes i landet, som er det store problemet i en kostholds- og helsesammenheng.

Øystein Hedstrøm (Frp): Fremskrittspartiet slutter seg i sin helhet til de vurderinger som Sosial- og helsedepartementet har gjort. Disse har vi fått skriftlig materiale på, og de er blitt meddelt komiteen i de åpne høringene.

Det som likevel fikk meg til å gripe ordet, var noe av det helseministeren kom inn på i slutten av sitt innlegg, der han nevnte at næringsmiddelindustrien og handelen ville holde seg innenfor det regelverket som er i dag. Det er riktig, det fikk vi informasjon om i den åpne høringen

også. Helseministeren sa at det er en viss mulighet for at det kan bli en økning, men at forbrukerne da vil få informasjon gjennom de informasjonstiltakene og den merkingen som vil komme, for her vil det etter hvert utvikle seg nye måter å informere befolkningen på som ikke er i bruk i dag.

Likevel er det rom for en liten tvil her, slik som helseministeren uttrykte seg, og det kan vel kanskje være fornuftig på en eller annen måte å følge utviklingen fremover, slik at man har en viss oversikt over dette.

Jeg vil da stille et spørsmål til statsråden: Vil han legge opp til å foreta noen form for kontroller for å finne ut om mengden tilsetningsstoffer vil øke etter innlemmelsen av EU-direktivene?

Statsråd Tore Tønne: Svaret på disse spørsmålene er ja. Det er all grunn til å følge utviklingen fremover både når det gjelder bruken av tilsetningsstoffer i norsk næringsmiddelindustri og gjennom import, hvilken utvikling man får når det gjelder de forskjellige tilsetningsstoffer som det her er snakk om, og overvåke, så godt det lar seg gjøre, hvilken eksponering befolkningen utsettes for når det gjelder tilsetningsstoffer.

Det er også grunn til å drive en systematisk forskning bl.a. når det gjelder å klarlegge bedre en eventuell sammenheng mellom inntak av disse tilsetningsstoffene og forekomsten av de sykdommer eller følsomhetsreaksjoner som har vært omtalt i forbindelse med disse direktivene. Så jeg kan bekrefte at det er et felt som helsemyndighetene vil følge i tiden fremover.

Morten Lund (Sp): Proposisjonen var ærlig i forhold til at helserisikoen vil øke om de nye grenseverdiene tas i bruk. Spørsmålsteget ved om de tas i bruk, tror jeg vi kan fjerne. Det at helseministeren nå prøver å bagatellisere dette, får vi bare notere oss.

Da proposisjonen kom, reagerte vi på at de helsefaglige innspillene som skulle være hovedsaken, verken var med eller var sitert, men det var en summarisk gjengivelse. Vi fant etter hvert ut at det ikke var foretatt en ny høringsrunde med de helsefaglige instansene og heller ikke med de gruppene av befolkningen som det ville ha vært naturlig å få høre. Det tok oss to gangers purring å få tilsendt høringsbrevene, som var to-tre år gamle. Men vi fikk dem da til slutt, dagen før komiteen skulle avgi sin innstilling.

Heller ikke i den åpne høringen kom det særlig mye konkret fra fagmyndighetene, rett og slett fordi statsråden foretrakk å svare på vegne av fagmyndighetene. Det var også antakelig grunnen til at representanten Hedstrøm i dag forvekslet statsråden med fagmyndighetene. Men heldigvis fikk vi tilsendt Helsetilsynets syn skriftlig etterpå.

Et spørsmål jeg gjerne vil inn på, er det som gjelder cyklammat, som kan gi testikkelskader og nedsatt sæd-kvalitet. I mange, mange produkt vil vi få langt mer av dette stoffet. I is kan innholdet økes fra null til 250 mg/kg. SNT – Næringsmiddeltilsynet – skal kontrollere at innholdet er under 250 mg, mens industrien og butikkene

skal se til at det er null, slik som hele denne forsamlingen ønsker at det skal være i framtida.

På hvilken måte mener da statsråden at SNT kan medvirke til at folk får vite om dette produktet tilfredsstillende den gamle grensen, eller om det er den nye grensen som gjelder? På hvilken måte kan forbrukerne advares mot den nye helsefaren som da muligens ligger i produktene, og som Stortinget ikke ønsker skal ligge i dem?

Statsråd Tore Tønne: Jeg må for det første ta sterk avstand fra at det fra min side gjøres forsøk på å bagatellisere de problemstillinger som knytter seg til bruk av tilsetningsstoffer i mat, også de tilsetningsstoffene som er drøftet her i dag. Det er overhodet ikke gjort slike forsøk, og jeg mener også at det faglig sett er gjennomført meget grundige vurderinger av de spørsmålene. Det jeg imidlertid har sagt, er at på dette området, som på de fleste andre, mener jeg det er viktig å se disse tingene i en totalsammenheng. Det er sjelden slik at det er formålstjenlig å vurdere bruken av tilsetningsstoffer isolert sett ut fra rent helsemessige effekter av det enkelte tilsetningsstoff. Som jeg har sagt, da vil man lett kunne finne gode argumenter mot svært mange tilsetningsstoffer, svært mange av de tilsetningsstoffer som har vært brukt i Norge og godtatt av norske myndigheter gjennom mange, mange år. Det er nødvendig å se dette i en totalsammenheng, og derfor synes jeg også det er riktig å advare mot at man blåser én sak ut av proporsjoner i forhold til de mange andre problemstillinger som knytter seg til næringsmidlene i vårt daglige kosthold.

Jeg vil også si at det er helt ukjent for meg at det fra min side skulle vært lagt noen begrensninger på de forskjellige fagmyndigheters muligheter til å svare på og redegjøre for de spørsmål som ble reist under den høringen som er omtalt.

Når det gjelder mulighetene til å informere forbrukerne om hvilke stoffer som inngår i de matvarer som omsettes, og hvilke konsekvenser de har, vil jeg bare henvisse til merkingsbestemmelsene og mulighetene til å utvide dem – om man vil – og informasjon omkring dette, som også er til stede i dag.

Lisbet Rugtvedt (SV): Utenriksministeren opplyste at dersom norske produsenter likevel vil endre praksis med hensyn til bruk av tilsetningsstoffer, vil Regjeringen komme til Stortinget med en sak om hva vi da skal gjøre. Det var interessant. Helseministeren svarte også bekrefte på at han vil overvåke utviklingen og kontrollere i forhold til hvilke tilsetningsstoffer som det nå vil bli økt bruk av.

Jeg vil da spørre hva som vil være smerteterskelen for når Regjeringen vil vurdere tiltak dersom utviklingen nå mot formodning skulle gå i en annen retning enn det Regjeringen forutsetter. Dersom det f.eks. blir maksimal bruk av azofargestoffer, og det vil vise seg at mellom 500 – 2 000 mennesker vil få alvorlige problemer i forhold til overfølsomhet mot dette, vil helseministeren da foreta seg noe?

Dersom vi får økt bruk av nitritt/nitrat vil vi kunne få en økt problemstilling omkring nitrosaminer. Når det gjelder nitrosaminer, har EUs egen vitenskapskomite sagt at dette er så kreftfremkallende at det er umulig å fastsette noe minstenivå. Anser helseministeren det som problematisk å overlate til næringsaktører å foreta vurderinger med hensyn til hvilke grenser vi skal ha på dette området? Eller anser han at det burde være helseministerens ansvarsområde?

Statsråd Tore Tønne: Jeg synes ikke det er hensiktsmessig å angi noen bestemt smertegrense for når man vil gjøre vurderinger av en eventuell utvikling i mengden av tilsetningsstoffer. Jeg vil si at enhver utvikling i så henseende vil være gjenstand for vurdering fra helsemyndighetenes side, og bør være det også. Så får man til enhver tid ta en beslutning om det er en utvikling som man mener er faretruende, og på det grunnlag drøfte hvilke tiltak som da kan være aktuelle. Av slike tiltak er det jo allerede også nevnt en del. Jeg vil for egen del kanskje legge størst vekt på de muligheter vi har gjennom økt forbrukerinformasjon. Men det er selvfølgelig også andre måter å påvirke på, både innenfor det internasjonale samarbeid vi deltar i, og overfor aktørene i markedet. I så henseende vil jeg også si at jeg ikke mener at dette er noe som skal overlates til aktørene. Jeg mener ikke at vi gjør det heller. Men det er spørsmål om på hvilken måte vi påvirker og regulerer. Det er det dette dreier seg om. Vi setter maksimalgrenser og tilpasser oss slike innenfor et internasjonalt samarbeid. For øvrig har vi andre virkemidler og påvirkningsmuligheter overfor aktørene. De vil vi fortsette å bruke, og jeg vil ikke si at det er å overlate til aktørene i markedet å fastlegge hvordan utviklingen skal være.

Leif Helge Kongshaug (V): Norsk næringsmiddelindustri har god hygiene. Standarden er høy. Det er vi glad for på vegne av forbrukerne og også for det klare konkurransefortrinn som er til stede ved høy hygienestandard.

Det er viktig på ulike måter å stimulere til en fortsatt positiv utvikling i hygienestandarden. Nettopp på grunn av den høye standarden har ikke norsk næringsmiddelindustri behøvd store mengder av tilsetningsstoffer. Er statsråden enig i at lemping i bruken av disse stoffene kan virke negativt og ikke stimulerende når det gjelder å ha en fortsatt høy hygienestandard? Ser statsråden at disse lempingene og endring av maksimumsgrensene i bruken av nitritt/nitrat og azofargestoff kan bli en sovepute i arbeidet med høyning av hygienestandarden også i framtiden, og på den måten medføre større utrygghet for forbrukerne samt tapt konkurransefortrinn?

Statsråd Tore Tønne: Jeg har sett at denne problemstillingen har vært reist. Jeg synes det er vanskelig å uttale seg med noen skråsikkerhet om hvilke virkninger det kan tenkes å ha på hygienens at man f.eks. får en mulighet til å bruke mer av slike tilsetningsstoffer. Jeg tror imidlertid at de fleste produsenter ser hygienestandarden i seg selv som et meget viktig konkurransefortrinn. Og den stan-

dard som gjennom årene er utviklet i norsk næringsmiddelindustri, og som jeg tror fortsatt vil være utviklet på dette området uaktet reguleringer av den, som vi for øvrig også må trekke inn, tror jeg fortsatt vil være oppfattet som et vesentlig konkurransefortrinn og en vesentlig konkurransefaktor, som man vil arbeide videre med å forbedre. Jeg er sterkt i tvil om man på noen måte vil renonsere på kravene til hygiene med henvisning til at man kan bruke tilsetningsstoffer, slik det her er snakk om.

Som sagt, dette er det vanskelig å uttale seg om med noen skråsikkerhet. Men jeg vet i hvert fall fra min egen bakgrunn i næringsmiddelindustrien at det vil være helt utenkelig om man skulle begynne å si at nei, nå kan vi bruke en del tilsetningsstoffer i større omfang enn vi har brukt før, så nå slapper vi litt av på hygienekravene. Det er en problemstilling jeg aldri har opplevd i næringen selv, og jeg tror ikke det er noen fremtredende problemstilling i praksis i norsk næringsliv.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Kjell Magne Bondevik (KrF): Kristelig Folkeparti gikk som kjent inn for at Norge skulle slutte seg til EØS-avtalen – ja, vi var selve nøkkelpartiet for at avtalen fikk det nødvendige flertall her i Stortinget. Vi mener også at avtalen i hovedsak har fungert godt og etter hensikten, og mener at avtalen fortsatt bør utgjøre hovedgrunnlaget for vårt forhold til EU. Vi vil derfor verne om EØS-avtalen.

I avtalen fikk EFTA-landene en reservasjonsrett mot innføring av direktiver dersom viktige interesser tilsa det, selvsagt under risiko for mottiltak fra EU. Daværende statsminister Gro Harlem Brundtland la svært stor vekt på det vi her hadde oppnådd.

På tross av dette skal vi vise tilbakeholdenhet med bruk av reservasjonsretten, fordi avtalen selvsagt fungerer mest smertefritt uten. At vi har vist slik tilbakeholdenhet, kommer jo til uttrykk ved at Norge etter at avtalen nå har fungert i snart ti år, ikke har brukt reservasjonsretten. Kristelig Folkeparti har heller ikke anbefalt bruk av denne retten før nå.

Når tiden nå er kommet, er det fordi trygg mat er så viktig for oss alle. Vi hadde i det lengste håpet at vi kunne unngå bruk av reservasjonsretten i disse sakene for å oppnå samme mål. Men når vi tross mange anstrengelser, i lang tid og under ulike regjeringer, ikke har fått tilfredsstillende løsninger i forhold til EU som gir oss tilstrekkelig trygghet når det gjelder vern mot de faremomenter de aktuelle tilsetningsstoffene representerer, ja da mener vi at bruk av reservasjonsretten er forsvarlig.

Kristelig Folkeparti har inntatt et nyansert standpunkt til saken. Vi går ikke mot direktiver bare fordi det heter såkalt matsminkedirektiver. Det kommer også til uttrykk ved at vi vil bruke reservasjonsretten mot to av de tre aktuelle direktiver. En kan altså godta det tredje. Dette viser også at vi ikke vil bruke reservasjonsretten unødig.

Når vi har en differensiert holdning, er det ut fra en konkret vurdering av det enkelte direktiv, og i så måte vil jeg vise til det tidligere talere fra Kristelig Folkeparti har sagt.

Vi er selvsagt fornøyd med at norske næringsmiddelprodusenter ikke vil øke bruken av tilsetningsstoffer, og at viktige aktører i dagligvarehandelen varslar at de ikke vil ta inn varer med høyere grenseverdier. Kristelig Folkeparti mener likevel at det er et statlig ansvar at regelverket setter grenseverdier i tråd med det vi mener er helsemessig forsvarlig, og at dette ansvaret ikke kan overlates til andre. Det er også viktig at hensynet til allergikere og andre utsatte grupper tas med i vurderingen ved fastsettelse av grenseverdier, særlig for stoffer vi kan klare oss godt foruten.

I debatten har det også blitt hevdet at Norge må innføre EUs maksimumsgrenser og heller arbeide for endring av disse på sikt. Jeg mener Norges troverdighet i det internasjonale arbeid for strengere grenseverdier, f.eks. i Verdens Handelsorganisasjon, vil være større dersom vi opprettholder dagens høye standarder.

Vi går derfor mot innlemmelse av det såkalte diverse-direktivet, som gjelder nitrat og nitritt, og anbefaler at Norge avventer konklusjonen i saken Danmark har anlagt mot kommisjonen. Om nødvendig får vi ta i bruk reservasjonsretten.

Vi går inn for å bruke reservasjonsretten mot innlemming av fargestoffdirektiver, og begrunnelsen for dette er gitt tidligere i debatten av våre talere.

Når det gjelder søtstoffdirektivet, arbeider som kjent EU selv med å implementere nye grenseverdier i tråd med vitenskapskomiteens uttalelser, og Norge har bedt om en overgangsordning på denne bakgrunn. Derfor mener vi at en kan forholde seg annerledes til dette direktivet og akseptere det, dersom vi får en slik overgangsordning og regelverket i EU selv blir forbedret.

Det har fremgått av debatten at ingen i Stortinget egentlig ønsker de nye reglene for tilsetningsstoffer, heller ikke Regjeringen ønsker det, men godtar det likevel, av frykt for mottiltak fra EU. Men skal vi i enhver aktuell sak med uønskede virkninger rygge tilbake av frykt for mottiltak, ja da vil reservasjonsretten miste sin verdi og etter hvert bli meningsløs. Og jeg undrer meg på om flertallet i denne sal overhodet i noen sak vil være villig til å bruke reservasjonsretten. I forbindelse med det prinsipielt viktige og problematiske patentdirektivet, som vi senere vil kunne få til behandling, har vi jo forstått at viljen til å bruke reservasjonsretten også er liten, eller fraværende.

Karin Kjølmoe (A): Det er bred politisk enighet i Stortinget om EØS-avtalen og dens betydning for Norge. EØS-avtalen gir oss muligheter og rettigheter, men den innebærer også forpliktelser. En viktig forpliktelse er å medvirke til å skape et ensartet regelverk.

Helsemessig sett er det store flertall av de tillatte stoffene i EUs tre tilsetningsstoffdirektiver uproblematisk å gjennomføre i norsk regelverk, og en omfattende tilpassning til direktivenes innhold og bestemmelser ble foretatt av Bondevik-regjeringen i 1999. Det er imidlertid kjent at det eksisterer visse betenkeligheter ved å gjennomføre direktivenes regler om bruk av nitritt, nitrat, de såkalte azofargestoffene og søtstoffet cyclamat, bl.a. siden di-

rektivene åpner for økt bruk av disse stoffene i næringsmidler.

Etter at Stortinget fikk framlagt St.prp. nr. 12, har proposisjonen og saken fått en omfattende politisk behandling, og de ulike sider er grundig klarlagt gjennom bl.a. den offentlige høringen som ble gjennomført i desember 2000. Jeg finner grunn til å minne om at Norge har fått avslag på sitt krav om å opprettholde nasjonale bestemmelser for disse stoffene – nitritt, nitrat, azofargestoffene og cyclamat. Avslaget kom med bakgrunn i at Sverige og Danmark har fått avslag på tilsvarende anmodninger. I etterkant har Norge også tatt opp mulighetene for alternative løsninger med kommisjonen. Svaret har vært at det nå forventes at direktivene tas inn i EØS-avtalen snarest, og at regelverket gjennomføres i EFTA-landene.

I tillegg vil jeg minne om at de tre direktivene gir retningslinjer for maksimumsgrenser for bruk av tilsetningsstoffer og ikke minimumsgrenser. Det er dermed ikke noe krav om økt bruk av tilsetningsstoffene. Gjennom uttalelser har norske næringsmiddelprodusenter og dagligvarebransjen sagt at de har en holdning om ikke å endre dagens praksis med hensyn til bruk av disse stoffene, selv om EUs regelverk tas inn i de norske bestemmelsene.

Det skal fra norsk side arbeides videre for at EU skal forandre sitt regelverk. Det fremmes krav om overgangsordning når det gjelder cyclamat. Merking og brukerveiledning skal bedres. Det er fare for at et nei til innlemmelse kan få konsekvenser for EUs holdning til EØS-avtalen.

Med bakgrunn i dette er jeg sterkt uenig i den villledende uttalelsen fra Senterpartiets Morten Lund til Nationen 8. desember i fjor om at for oss i Arbeiderpartiet er «rask EU-tilpassning og fremtidig norsk medlemskap i EU viktigere enn folks helse» – noe han har gjentatt her i dag – og at saken er av en slik dimensjon at vevretten må brukes.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Erling Brandsnes (A): I stor grad har debatten om innlemmelse av de tre direktivene – diversedirektivet, fargestoffdirektivet og søtstoffdirektivet – berørt helsemessige forhold. Spørsmålet er: Hvilken risiko er det for den enkelte forbruker å spise matvarer med disse tilsetningsstoffene, og hvilken effekt har det for folkehelsen totalt sett?

Først er det verdt å understreke at slike tilsetningsstoffer allerede i dag finnes i matvarer omsatt i Norge. Flere av stoffene brukes som konserveringsmidler og er dermed nødvendige og nyttige for oss som forbrukere. Blant annet skal tilsetning av nitritt og nitrat hindre livsfarlig forgiftning av bakteriegifter, såkalt botulisme. Problemer i forhold til dagens bruk er at direktivene åpner for økte mengder av noen av tilsetningsstoffene. Imidlertid er det god grunn til å anta at dagens mengder og bruk vil bli videreført i stor grad i Norge.

Det er forsøkt å gjøre risikoanalyser for å finne ut muligheten for uheldige og uønskede virkninger av en even-

tuell økt bruk av visse tilsetningsstoffer. I den gjennomførte åpne høringen i komiteen var spørsmålet i hvilken grad en kunne forvente økte uheldige og uønskede virkninger ved innlemmelse av direktivene i EØS-avtalen. De opplysninger som ble gitt, kunne ikke i noe tilfelle være egnet til å skremme verken komiteens medlemmer eller befolkningen for øvrig med hensyn til økt helsefare.

Det ble gitt uttrykk for i høringen at den norske befolkningen ville bli engstelig hvis direktivene ble innlemmet i EØS-avtalen, og at en fryktet matskandaler i kjølvannet av en eventuell innlemmelse. Ja, mon det. Vi kan nesten daglig lese i avisene om nordmenn som i økende grad reiser til sydlige europeiske land, ikke minst er presset stort nå i den mørke og kalde årstid. Det har vel ikke framkommet noen gang at disse reisende først og fremst er redde for tilsetningsstoffer i matvarene.

For Norge som helhet kan det vanskelig påstås at det blir noen særlig økning i helseplager ved innlemmelse av direktivene i EØS-avtalen. For enkeltindivider med intoleranse for visse tilsetningsstoffer kan det likevel bli økte plager, slik det er for en rekke matvarer som omsettes i Norge i dag. Derfor er det viktig at det blir foreslått mer og bedre merking.

Hvis det er folkehelsen vi er opptatt av, er det viktig å minne om de synspunktene som framkom i den åpne høringen fra representanter for Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet. De store helsegevinster i Norge kommer ikke ved å avvise direktivene, men ved at hver enkelt innbygger tar et eget ansvar for sin helse. Det er store positive virkninger for den enkelte og for folkehelsen totalt med et noe sunnere kosthold og noe mer mosjon, og da snakker vi f.eks. om redusert kreftfare for tusenvis av mennesker hvert år. Det er jo her de store gevinstene ligger, ikke i denne saken vi nå debatterer. Hadde representantene engasjert seg like intenst for sunnere kosthold og mer mosjon, ville vi virkelig ha gjort noe for folkehelsen.

Johan J. Jakobsen (Sp): Da regjeringen Jagland la fram St.meld. nr. 40 for 1996-1997 om matkvalitet og forbrukertrygghet, la den til grunn «at det i Norge ikke skal tillates bruk av tilsetningsstoffer der det foreligger faglige vurderinger» som viser at inntak av slike stoffer innebærer «helsefare for forbrukere generelt, eller for spesielle forbrukergrupper ut fra det norske kostholdsmønster».

Fire år senere er Arbeiderpartiet altså beredt til å bryte disse forutsetningene. En neglisjerer både de faglige vurderinger og hensynet til de spesielle forbrukergruppene. For hva sier fagmyndighetene – i dette tilfellet Statens helsetilsyn? Jo, så sent som 11. desember i fjor konkluderte Helsetilsynet på følgende måte: Det «å akseptere økt bruk av de tilsetningsstoffene som er omtalt i St.prp. nr. 12» – altså den foreliggende proposisjon – «er et uheldig signal i forhold til den satsingen som finnes i Norge på kreftforebygging, allergi og trygg mat».

Prinsipielt mener altså Helsetilsynet at de norske grenseverdiene bør opprettholdes. Likevel hevder utenriksministeren i dagens debatt at Arbeiderpartiet mener det samme i dag som de mente da matmeldingen ble lagt

fram. At Høyre og Fremskrittspartiet legger seg flate for EUs krav, er ikke overraskende, men det er et drøyt stykke når regjeringspartiet bryter de prinsipper og forutsetninger som Arbeiderpartiet stod for så sent som i 1997. Men det er kanskje en trøst for Arbeiderpartiet at partiet ikke er alene om å overse de faglige rådene. EU-kommisjonens vitenskapelige komite for matvarer har kommet med krass kritikk mot bl.a. bruk av nitritt og nitrat, og denne komiteen konkluderer med at disse stoffene må ses som en alvorlig helserisiko, og at bruken av disse stoffene må begrenses mest mulig.

Regjeringen hevder med bred penn at den legger føre var-prinsippet til grunn for sin miljøpolitikk. Flertallsinnstillingen er etter Senterpartiets mening imidlertid et klart brudd med dette prinsippet. I saken om matsminke velger Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre å vende det døve øret til når Statens helsetilsyn bruker økt fare for kreft og allergi som begrunnelse for å opprettholde dagens grenseverdier.

Kjell Opseth (A): Denne debatten har jo utvikla seg slik ein kunne vente på førehand. Senterpartiet har stått fram som den sterkaste forsvararen for folkehelsa – det meiner dei tydelegvis sjølve – og sagt at vi ikkje nyttar føre var-prinsippet. Men det dei gløymer heilt og fullt, er jo at det ikkje er noko som tyder på at vi vil få noka endring i bruk av tilsetningsstoff i landet vårt. I tillegg har komiteen samrøystes sagt at vi skal få ei betre merking, og at vi skal få betre informasjon og kontroll. Så resultatet kan jo bli at vi faktisk får mindre bruk av produkt med slike tilsetningsstoff.

Men det som først og fremst fekk meg til å ta ordet, var representanten Bondevik. Eg må seie at eg føler det – for ikkje å ta for sterkt i – underleg når ein representant som for kort tid sidan var statsminister og sat og leia ei regjering i to og eit halvt år, kan kome til den konklusjonen at ein *no* skal setje reservasjonsretten på prøve – når dei ikkje våga å gjere det sjølve. For det kan jo ikkje vere dette siste året Kristeleg Folkeparti har kome til den erkjenninga at denne saka er så viktig at vi må bruke reservasjonsretten. Det må dei jo i herrens namn ha sett lenge! Kvifor tok då ikkje sentrumsregjeringa det initiativet og fekk den saka avklara? Nei, det var sjølvsagt det at dåverande utanriksminister Vollebæk gav uttrykk for at ein berre skulle bruke reservasjonsretten i ytterste nødsfall, som var årsaka til at han ikkje vart brukt. Og då er det jo lett å sitje i opposisjon og la andre ta ansvaret for at EØS-avtalen overlever.

Ola D. Gløtvold (Sp): Dette er jo både en EU/EØS-debatt, en helsepolitisk debatt og en ernæringspolitisk debatt. Jeg syns det er nedslående å høre at argumentene når det gjelder EU/EØS-debatten, er så pass satt på spissen og samtidig har distansert seg så langt fra den debatten vi hadde før det var snakk om å inngå avtale. Da hadde vi reservasjonsrett, og vi skulle bruke den i viktige spørsmål. Og for meg og Senterpartiet er disse direktivene viktige spørsmål. Når vi påpeker det, framstilles det som om vi er ute etter å gå ut av EØS. Men da kan man

jo være like retorisk og enkel og si at det jo her virker som om regjeringspartiet er villig til å slukes med hud og hår av EU. Så det er kanskje en saksdebatt mellom de holdningene der.

Helseminister Tønne sa at hadde vi stått fritt, hadde vi antakelig beholdt dagens regelverk. Og det betyr jo at Regjeringen vurderer det slik at vi ikke har reservasjonsretten. I hvert fall er ikke viljen til å bruke den der. Og det syns jeg er svært beklagelig. Jeg syns vi burde kunne brukt den i en så viktig sak.

Så skal jeg gå litt over på det som har mer med helse og ernæring å gjøre. Før var-prinsippet skal praktiseres, og Regjeringen står på det, hevdes det. Varene skal merkes. Men helseministeren sa: Varene skal – som i dag – merkes. Og jeg ser ikke den helt store forskjellen på det. Det er i hvert fall ingen stor økning i føre var-prinsippet gjennom en slik praktisering. Dette med økt forbrukerinformasjon er også vel og bra, men hvor stor innvirkning har det på kostholdspraktisering og det at man unngår at dette blir en helserisiko som igjen øker samfunnets utgifter i helsepolitisk og behandlende sammenheng?

Da helseministeren fikk spørsmål om dette med kontroll med utviklingen, sa han omtrent som følger – jeg er ikke sikker på om jeg refererer helt ordrett – at man skulle overvåke hvilken eksponering befolkningen utsettes for, og også vurdere følsomhetsreaksjonene. Det synes jeg er dårlig føre var-politikk, for det er å ta tak i problemene etter at vi har fått virkninger av disse tilsetningsstoffene som er meget uheldig for helseutviklingen i Norge. Det er ikke føre var-holdninger. Det er etter snar i beste fall, og jeg synes vi burde ha gått imot disse direktivene ut fra en helsepolitisk holdning og ut fra det vi nå vet om utvikling av nye sykdomstilfeller i befolkningen vår, ikke minst blant barn og unge.

Tor Nymo (Sp): Norge har tradisjonelt hatt meget strenge bestemmelser i forhold til import av levende dyr og næringsmidler, og i forhold til tilsetningsstoffer i matvarer. Dessuten er det stilt strenge hygienekrav til næringsmiddelindustrien og til restauranter og serveringssteder. Dette har vært gjort for å kunne bygge opp en trygghet rundt den maten vi spiser. Det har vært et mål å sørge for at forbrukerne skal være trygge på den maten de spiser. Det målet har vi også nådd. Norge har ligget på verdenstoppen i forhold til dyrehelse og på bunnen i forhold til farlige matbårne sykdommer.

Nå får vi flere saker hvor Regjeringen og deres støttepartier i denne salen, Fremskrittspartiet og Høyre, setter helsemessig argumentasjon til side for å kunne tilpasse seg EU i størst mulig grad. Ja, i denne debatten har til og med representanten Gabrielsen fra partiet Høyre vedgått at det ikke er med begeistring man anbefaler at de tre direktivene skal bli innlemmet i norsk lovverk, på grunn av helsefaren.

Allikevel går både Høyre og deres frihandelsallierte, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, inn for at det tillates mer kreftfremkallende og allergifremkallende tilsetningsstoffer i maten enn det vi har i dag. Dette reiser en rekke nye spørsmål.

Hvis vetoretten ikke kan brukes i denne saken, når kan den da brukes? Og hvor mye av disse tilsetningsstoffene mener Høyre, Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet en kan tillate å putte i maten før det er farlig nok til å nedlegge veto? Er i det hele tatt vetoretten reell, eller er den såkalte vetoretten kun et element arbeiderpartiregjeringen la inn i EØS-avtalen for å sminke den såpass at det ikke var behov for grunnlovsendring for å få avtalen vedtatt?

Denne saken har flyttet en del grensestolper som jeg er redd på sikt vil kunne få store konsekvenser for miljø og folkehelse. Et flertall i Stortinget har i dag bestemt at folks helse er mindre viktig enn å tilpasse seg EU og ha mest mulig grad av frihandel. Fra et forbrukersynspunkt er stortingsflertallets avgjørelse en skandale, og dessverre kan dette flertallets grenseløse begeistring for EU føre til at vi får flere slike saker i den nærmeste fremtid.

Kjell Magne Bondevik (KrF): Jeg tok ordet for å kommentere representanten Opseths bemerkelsesverdige innlegg, hvor han fant det underlig at jeg inntok den holdning jeg gjorde. Det som er underlig, hvis noe er det, er jo at representanten Opseth åpenbart ikke har fått med seg poenget i Kristelig Folkepartis holdning i denne saken.

Spørsmålet er ikke, slik som han fremstilte det, at vi nå ønsker å sette reservasjonsretten på prøve, men ikke våget det i regjering. Hvor har han fått den merkverdige forestillingen fra? Vi har tvert imot sagt at det er ikke noe mål i seg selv å bruke reservasjonsretten eller sette den på prøve. Tvert om, det er ønskelig å unngå bruk av reservasjonsretten, og det har vi gjort i snart ti år. Derfor arbeidet min regjering aktivt og i det lengste for å finne tilfredsstillende løsninger på disse sakene uten bruk av reservasjonsretten.

Men det som har skjedd det siste året – siden Opseth tydeligvis var veldig opptatt av det og ikke forstod det – er at vi alle nå må konstatere at det ikke gikk, og at vi enten må godta direktivene eller bruke reservasjonsretten, bortsett fra når det gjelder søtstoffdirektivet, hvor man kan be om en overgangsordning og håpe at EU i mellomtiden bedrer sine egne regler.

Jeg hadde virkelig trodd at saksordføreren bedre hadde fått med seg poenget i denne saken og holdningen til den. Men nå er vi kommet til et punkt da vi må ta standpunkt, enten bruke eller ikke bruke reservasjonsretten. Det er ikke et spørsmål om å ønske å sette reservasjonsretten på prøve. Hva slags forestilling er det? Men når vi mener at det er anbefalelsesverdig å bruke den i hvert fall i to av disse tilfellene, er det fordi spørsmålet om trygg mat er viktig. Jeg hadde også håpet at det var så viktig for Arbeiderpartiet at de hadde vært villig til å bruke reservasjonsretten, en reservasjonsrett som daværende statsminister Harlem Brundtland, representanten Opseths partifelle, priste opp i skyene at vi hadde fått til, men som Arbeiderpartiet overhodet ikke ser ut til å være villig til å bruke i det hele tatt, heller ikke i et spørsmål som går på trygg mat. Siden representanten Opseth allerede har bedt om ordet, kunne jeg tenke meg å spørre han: Anser han

og Arbeiderpartiet overhodet noen sak som så viktig i forhold til mulige direktiver fra EU at de kan tenke seg å bruke den reservasjonsretten som statsminister Harlem Brundtland mente var et svært viktig forhandlingsresultat? Slik Arbeiderpartiet opptrer nå, er man i ferd med å undergrave denne reservasjonsretten helt, og den blir i tilfelle den aldri skal kunne brukes, nokså meningsløs.

Johan J. Jakobsen (Sp): Representanten Kjell Opseth sa at det er ingenting som tyder på at godkjenning av de tre matsminkedirektivene vil føre til økt forbruk av slike produkter og dermed økt helserisiko. Det overrasker kanskje ikke så mange, men likevel vil jeg fastholde at det innebærer egentlig at Kjell Opseth setter sin vurdering av dette spørsmålet foran Statens helsetilsyns. Statens helsetilsyns uttalelse forelå den 11. desember, og Statens helsetilsyn var vel kjent med de holdninger som på det tidspunkt var nedfelt i synspunktene fra matvareindustrien og dagligvarehandelen. Så en kan ikke dekke seg bak at Helsetilsynet ikke har tatt dette med i sin vurdering.

Da kan vi nok en gang slå fast at vi opplever at når Arbeiderpartiet får råd fra fagmyndigheter som ikke partiet liker eller som ikke passer inn i partiets kram, endrer en holdningene en før har hatt, som en gjør i denne saken. Jeg husker også fra en annen sak for knapt et års tid siden, at Arbeiderpartiet, fordi en ikke likte de anbefalinger som ble gitt fra fagmyndighetene, faktisk var villig til å instruere fagmyndighetene til å gjøre om sin holdning og sitt standpunkt. Dette er et eklatant brudd på den føre var-holdning som bør være retningsgivende, ikke minst i miljøpolitikken.

Kjell Opseth (A): Det kom ikkje som noka stor overrasking at representanten Bondevik hadde behov for å ta ordet etter mitt siste innlegg, for det er jo slik at Bondevik meiner det er nokon som har vanskelegare for å forstå enn andre. Eg har faktisk oppfatta representanten Bondevik heilt klårt og tydeleg. Det var ikkje noko oppsiktsvekkjande i det eg sa. Regjeringa Bondevik jobba med desse spørsmåla i to og eit halvt år. Dei hadde hatt fullt høve til, dersom det var så enkelt som representanten Bondevik og dei andre frå sentrumsregjeringa no framstiller det som, å kome til den konklusjonen at dei ville bruke reservasjonsretten også den gongen. Det har ikkje kome særleg nye argument til i tida etter at regjeringa Bondevik forlét regjeringskontora.

Det er ikkje slik at Arbeidarpartiet, og for så vidt Høgre og Framstegspartiet, ikkje tek føre var-prinsippet alvorleg. Visst gjer vi det. Det er ikkje slik at Statens helsetilsyn kan hevde at ein ved å implementere desse direktiva får større helserisiko. Då må det vere ein klår føresetnad at det blir auka bruk av tilsetjingsstoff. Så lenge det ikkje blir det, kan det heller ikkje bli ein auka helserisiko. Det trudde eg faktisk representanten Jakobsen òg hadde fått med seg. Med dei tiltaka vi skal ha både for merking, informasjon og kontroll, kan vi kome i den situasjonen, som eg har sagt fleire gonger no, at vi faktisk får ein betre helsesituasjon, trass i at vi implementerer desse direk-

tiva. Men eg skulle gjerne sett at det var mogleg å behalde dagens reglar. Det er det ikkje noko problem å vedgå. Men i valet mellom å setje EØS-avtalen i fare og å implementere desse direktiva med dei atterhalda som ligg i dei, meiner eg at vi bør velje å bevare EØS-avtalen.

Så er spørsmålet om Arbeidarpartiet kan tenkje seg å bruke reservasjonsretten. Ja, dersom det kjem ei sak som vi meiner er så alvorleg for landets interesser at vi må gjere det, gjer vi det. Men det er ikkje nokon som står her og fortel kva sak det er i dag, iallfall ikkje eg.

Presidenten: Kjell Magne Bondevik har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Kjell Magne Bondevik (KrF): Det siste innlegget var såpass interessant at det krever en kommentar.

Først sa representanten Opseth at også sentrumspartiene hadde full anledning til å komme til den konklusjon at man ville bruke reservasjonsretten mens man satt i regjering. Selvsagt hadde vi full anledning til det. Men vi hadde ikke noe ønske om å bruke reservasjonsretten hvis det var mulig å oppnå det samme på annen måte. Derfor jobbet vi selvsagt for det så lenge det overhodet var mulig. Det tror jeg faktisk den nåværende regjeringen gjorde også. Men så kommer en til et punkt der en må konstatere at det ikke fører fram, og da har en til slutt bare valget enten å bruke reservasjonsretten eller å godta direktivene.

Men igjen virker det som om Opseth lever i den tankegang at vi skulle ha et ønske om å bruke reservasjonsretten, og derfor kunne vi jo konkludert mye tidligere med det. Vi har ikke noe ønske om å bruke reservasjonsretten. Men når det er eneste mulighet for å unngå utrygg mat, finner vi det viktig nok til å bruke den. Det er jo her forskjellen ligger mellom sentrumspartiene og SV på den ene siden og de andre partiene på den andre siden.

Så sier representanten at vi setter EØS-avtalen i fare. Jeg tror ingen ansvarlig utenriksminister vil si at på grunn av en reservasjon i disse sakene, som ikke er så viktige for EU, setter vi EØS-avtalen i fare. Det er helt ute av dimensjon i forhold til saken.

Inge Lønning (H): Jeg har lyttet med interesse til dagens debatt og har registrert i forhold til tidligere EU- og EØS-relaterte debatter i Stortinget at det har inntruffet en interessant terminologisk endring. Det som tidligere i norsk retorikk har hett vetorett, det heter nå reservasjonsrett. Det er et betydelig skritt i retning av politisk edruskap, og edruskap er jo en viktig del av folkehelsen.

Ellers må jeg nok si at litt av den voldsomme retorikken fra deler av sentrumspartiene minner meg litt om en legemsøvelse som heter tørrsvømming. Den ligner jo som øvelse nesten til forveksling alminnelig svømming, men det er to vesentlige forskjeller. Den ene er at den er helt ufarlig, og den andre er at den garantert ikke fører noe sted hen.

H a n s J . R ø s j o r d e hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se nedenfor)

Etter at det hadde ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

1. Stortinget samtykkjer i at Noreg tek del i EØS-komité-avgjerd om innlemming av diversedirektivet (95/2/EF) i EØS-avtala.
2. Stortinget samtykkjer i at Noreg tek del i EØS-komité-avgjerd om innlemming av fargestoffdirektivet (94/36/EF) i EØS-avtala.

Presidenten: Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 69 stemmer for og 33 stemmer mot komiteens innstilling. (Voteringsutskrift kl. 14.08.23)

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) (fr  salen): Eg stemte feil. Eg skulle stemt mot.

Presidenten: Og det ble stemt for? Ja, det er såpass alvorlig at dette må bli endret! (Munterhet i salen)

Da blir stemmetallene 68 stemmer for og 34 stemmer mot, etter denne bekjennelse.

Videre var innstillet:

3. Stortinget samtykkjer i at Noreg tek del i EØS-komité-avgjerd om innlemming av søtstoffdirektivet (94/35/EF) i EØS-avtala.

Presidenten: Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har, så vidt presidenten har oppfattet, varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 87 mot 15 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.09.25)

Videre var innstillet:

II

Stortinget ber Regjeringa fremje forslag som presiserer krava til tydelege og lettfattelege vare- og innhaldsdeklarasjonar/-merking av næringsmiddel. For næringsmiddel utan emballasje må det lagast eigne system. Det må spesielt leggjast vekt på krava som allergikarar og andre har for tydelege vare- og innhaldsdeklarasjonar.

Stortinget ber også Regjeringa gjennomføre informasjonstiltak når det gjeld bruk av tilsetjingsstoff i næringsmiddel andsynes norske forbrukarar.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 14.10.
